

SASKin

kehitysyhteistyöohjelman

2018–2025

tulosraportti 2020

sask^{fi}

Tiivistelmä

SASK on työelämän ihmisoikeusjärjestö, jonka tavoitteena on kansainvälisen työjärjestö ILO:n määrittelemien **työelämän perusoikeuksien** toteutumisen edistäminen. SASK vahvistaa toiminnallaan ammattiliittojen edunvalvontaosaamista globaalissa etelässä, jotta ne pystyisivät valvomaan työntekijöiden etua entistä tehokkaammin. Vahvat ammattiliitot edistävät vakaampaa kansalaisyhteiskuntaa, sillä niiden kautta työntekijät voivat saada äänensä kuuluviin. SASKin ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä ohjelmamaiden mies- ja naistyöntekijöiden oikeudet toteutuvat selvästi aiempaa paremmin. SASKin keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat ohjelman toteuttaminen globaalissa etelässä sekä viestintä, globaalikasvatus ja kehityspoliittinen vaikuttaminen Suomessa.

Kansainvälinen toiminta on ryhmitelty ohjelmassa toimialoittain, joita ovat teollisuus, julkiset palvelualueet, rakennus-, puu- ja metsäala, yksityiset palvelualueet, kotiapulaistyö, kuljetusala, koulutusala sekä ei-toimialakohtainen työ eli keskusjärjestöt ja tutkimuslaitokset.

Ohjelman **loogisessa tuloksetjussa** kumppanijärjestöjen edunvalvontakyvyn vahvistamiseen tähtäävät toiminnot johtavat rahoituskauden 2018–2021 aikana konkreettisiin tuotoksiin ja tuloksiin. Ohjelmakauden 2018–2025 loppupuolella tavoitteena on saavuttaa myös laajempia vaikutuksia. **Koronapandemia** on lyönyt leimansa myös SASKin hankkeiden piirissä oleviin. Esimerkiksi sosiaaliturvan piiriin päässeiden ihmisten määrässä oli laskua juuri koronapandemian takia.

Vuosi 2020 oli ohjelmakauden 2018–2025 kolmas toteutusvuosi. Vuoden 2020 aikana **työehtosopimuskokonaisuudessa** saavutettiin verrattain hyviä tuloksia. Työpaikkojen, jotka ovat työehtosopimusten piirissä, määrä kasvoi 5 % (2 367 työpaikkaan). Tämä siis tarkoittaa sitä, että työehtosopimuksia sovelletaan entistä useammassa työpaikassa. Toisaalta taas työehtosopimusten piirissä olevien työntekijöiden määrä on laskenut. Tähän syynä on ollut korona ja sen mukanaan tuomat irtisanomiset. Kun työntekijöiden määrä vähenee irtisanomisten ja konkurssien seurauksena, vähenee toki myös työehtosopimusten piirissä olevien työntekijöiden määräkin.

Vuonna 2020 SASKin **kotimaan toiminnoissa** keskityttiin aktivoimaan entistä enemmän ihmisiä toiminnan piiriin ja syventämään ymmärrystä kansainvälisen toiminnan tarpeellisuudesta ammattiyhdistysliikkeessä. Koronapandemia löi toki leimansa myös kotimaan toimintoihin eli viestintään, vapaaehtoistoimintaan ja varainhankintaan. SASK on kuitenkin kyennyt organisaationa siirtämään toimintoja verkkoon yllättävänkin notkeasti ja niinpä toiminta ei ole juuri koronapandemian takia vaarantunut, vaan pandemia on jopa pakottanut löytämään uusia, innovatiivisia keinoja yhteydenpitoon sekä hankekumppanien että vapaaehtoisten lähettäjien kanssa.

SASKin ohjelman toteutusaste oli 77 % (vuonna 2019 90 %). Ohjelman kokonaiskulut olivat 3 577 945 euroa (päivitetty budjetti 4 651 500 €).

Sisältö:

1	Edistyminen ja tuloksellisuus	1
1.1	Lähestymistapana muutosteoria.....	1
1.2	SASKin toimialat.....	1
1.3	Toiminnot ja niiden toteutuminen.....	2
1.4	Tulosten analysointia pitkän aikavälin vaikutusten osalta	3
1.5	Tulosten analysointia tulostason muutosten osalta	5
2	Muutokset toimintaympäristöissä.....	7
2.1	Mosambik	8
2.2	Nepal	9
2.3	Myanmar.....	10
2.4	Malawi	10
2.5	Bangladesh.....	11
2.6	Filippiinit.....	12
2.7	Indonesia	12
2.8	Guatemala	13
2.9	El Salvador	13
2.10	Kolumbia.....	14
2.11	Etelä-Afrikka	15
2.12	Namibia	15
2.13	Eswatini	16
3	Omistajuus, tilivelvollisuus ja läpinäkyvyys.....	16
4	Analyysi onnistumisista, keskeisistä haasteista ja niistä oppimisesta tavoitteiden saavuttamisen kannalta	17
5	Ulkopuoliset arvioinnit / arvioinnit.....	17
6	Analyysi tulosketjun riskien toteutumisesta ja niiden vaikutuksesta ohjelmalle	18
6.1	Vaikutustason riskit.....	18
6.2	Tulostason riskit.....	19
6.3	Tuotostason riskit	21
7	Arvio ohjelman sisäisistä tulos- ja tuloksellisuuseroista.....	24
8	Ohjelmatulosten kontribuutio SDG-tavoitteiden saavuttamiseksi	24
9	Suhde Suomen muihin poliittisiin tavoitteisiin ja kehitysyhteistyöhön.....	25

1 Edistyminen ja tuloksellisuus

1.1 Lähestymistapana muutosteoria

SASKin ohjelman lähestymistapa on **toimijaperustainen muutosteoria** (Actor-Based Theory of Change), jossa haetaan muutosta SASKin kumppanijärjestöjen edunvalvontakykyyn. Ohjelma vahvistaa sitä kehittämällä kumppaneiden strategista johtamista ja hallintoa sekä lisäämällä kumppanijärjestöjen läsnäoloa ohjelmamaiden työpaikoilla.

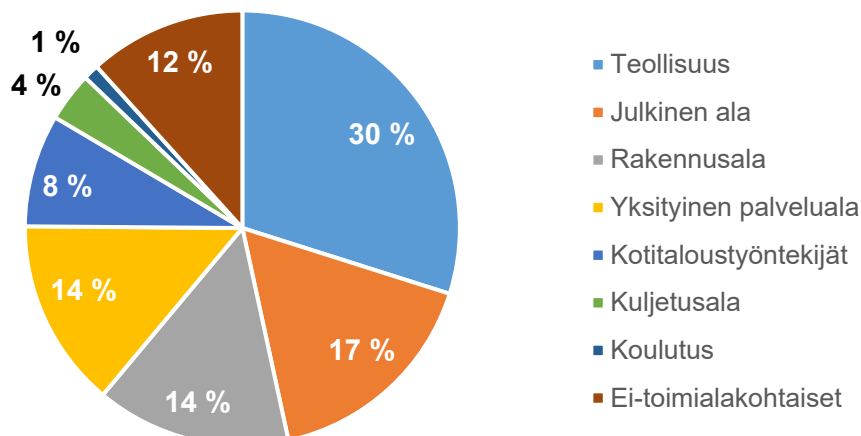
Muutosteoria on toimintatapa, jossa painotetaan ennalta määriteltyjen tavoitteiden asettamista ja tulosten seuraamista. Tavoitteena on parantaa tietoon perustuvan päätöksenteon johtamista suunnittelun ja oppimisen avulla sekä edistää tuloksista raportointia. Lähestymistavan etu on suunnitellun lopputuloksen ja todellisten tulosten välisen eron tekeminen oletusten ja riskien määrittelyn kautta.

Ohjelman **loogisessa tulosketjussa** kumppanijärjestöjen edunvalvontakyvyn vahvistamiseen tähtäävät toiminnot johtavat rahoituskauden 2018–2021 aikana konkreettisiin *tuotoksiin* ja *tuloksiin*. Ohjelmakauden 2018–2025 loppupuolella tavoitteena on saavuttaa myös laajempia *vaikutuksia*. Muutosta mitataan hanketason seurannan lisäksi säännöllisesti ohjelmataason *mittareilla*, jotka ilmenevät ohjelman tuloskehikosta (liite 2).

Toimijaperustainen muutosteoria soveltuu erityisen hyvin SASKille, jonka työssä tulosten saavuttaminen on pitkä ja vaativa prosessi. Tulosten syntyminen vaikuttavat samanaikaisesti **lukuisat toimintaympäristön positiiviset ja negatiiviset tekijät** (mm. kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet, maan demokratiakehitys, lainsäädännön muutokset ja kansantalouden trendit), joihin SASK tai sen kumppanit eivät voi vaikuttaa.

1.2 SASKin toimialat

Vuonna 2020 SASKin kehitysyhteistyöohjelmaan sisältyi 41 hanketta. SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa kansainvälinen toiminta on ryhmitelty toimialoittain, joka on SASKin jäsenjärjestöjen näkökulmasta relevantti ryhmittely. SASKin toimialat ovat teollisuus, julkiset palvelualat, rakennusala, puu- ja metsäala, yksityiset palvelualat, kotitaloustausta, kuljetusala, koulutusala sekä ei-toimialakohtainen työ eli keskusjärjestöt ja tutkimuslaitokset. SASKin toiminta jakautui eri toimialoille kuvion 1 mukaisesti.

Kuvio 1. Hanketoiminnan jakautuminen toimialoittain 2020 toteutuneiden kuluja mukaan

23.8.2021

Vuoden alussa saadulla ulkoministeriön lisärahoituksella toteutettavien julkisten palveluiden, koulutusalun, kuljetusalun ja ei-toimialakohtaisten hankkeiden aloitus viivästyi merkittävästi pandemiatilanteen vuoksi. Kuten taulukosta 1 on nähtävissä, hanketoiminnan toteutusaste vuonna 2020 oli 72 % suunnitellusta (vuonna 2019 90 %), joka oli odotettua parempi tulos. Hanketoiminta muodosti 62 % (2 217 150 €) koko ohjelman toteutuneista kuluista.

Taulukko 1. Hanketoiminta 2020 toimialoittain

Toimiala	Budjetti	Toteutunut	Osuus	Toteutusaste	Hankemäärä
Teollisuus	788 000	662 673	30 %	84 %	9
Julkinen ala	624 850	370 425	17 %	59 %	10
Rakennusala	367 500	321 219	14 %	87 %	4
Yksityinen palveluala	425 000	311 346	14 %	73 %	5
Kotitaloustyöntekijät	232 000	185 483	8 %	80 %	3
Kuljetusala	175 000	81 270	4 %	46 %	4
Koulutus	67 500	25 650	1 %	38 %	1
Ei-toimialakohtaiset	391 500	259 084	12 %	66 %	5
Yhteensä	3 071 350	2 217 150	100 %	72 %	41

SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa pääasiallisia hankekumppaneita ovat **globaalissa etelässä toimivat ammattiliitot** sekä **ammattiyhdistysliikkeen kansainvälinen verkosto**. Tärkeimpiä kumppaneita ohjelmatasolla ovat **ammattiliittojen maailmanjärjestöt** (Global Union Federations, GUFs). Ne toimivat toimialansa ammattiliittojen kansainvälisinä kattojärjestöinä, joiden jäseniä myös useimmat suomalaiset SASKin jäsenjärjestöt ovat. Ammattiliittojen maailmanjärjestöt ja heidän jäsenliittonsa ohjelmamaissa toimivat hankkeiden toteuttajina ja SASKilla on sopimussuhde hankeyhteistyöstä eri ammattiliittojen maailmanjärjestöjen kanssa. SASKin ja ammattiliittojen maailmanjärjestöjen arvopohja on samanlainen ja järjestöjen strategioista löytyy hyvin eri painotuksia yhteistyölle globaalissa etelässä.

Kahdenvälisistä kumppaneista tärkeimpiä ovat kansalliset ammattiliitot, jotka nekin ovat usein toimialansa maailmanjärjestöjen jäseniä.

1.3 Toiminnot ja niiden toteutuminen

Koronapandemia muutti hanketoimintojen toteuttamista ennennäkemättömällä tavalla: kaikki fyysiset kohtaamiset lähes kaikissa SASKin ohjelmamaissa kiellettiin, minkä seurauksena SASKin kumppanit muuttivat toimintansa virtuaaliseksi. SASKin kumppanit päivittivät vuoden 2020 toimintasuunnitelmansa kokonaan uudelleen koronapandemian takia ja siirtyivät nopealla aikataululla virtuaaliseen toimintatapaan. Lisäksi suunniteltiin kokonaan uusia toimintoja koronapandemiaan vastaamiseksi, jotka osaltaan nostivat toimintojen toteutusastetta.

Alkuvaikeuksien jälkeen kumppanit pystyivät jatkamaan toimintaansa eri tavoin SASKin ohjelmamaissa. Ulkoministeriön joustavuus ja SASKin tuenkäyttömuutoshakemusten nopea käsittely mahdollistivat toimintatapojen muuttamisen nopeassa tahdissa pandemian edetessä.

23.8.2021

SASKin työn onnistumista ohjelman kolmantena toteutusvuotena voidaan analysoida ohjelman toimintojen toteutumisena suhteessa suunnitelmiin. Taulukosta kaksi nähdään, että toteutusaste oli 106 %. Esimerkiksi jäsenhankintatoiminnot onnistuivat vuonna 2020 reilusti yli odotusten ja ylipäänsä voidaan sanoa, että toimintojen osalta vuosi 2020 oli äärimmäisen hyvä. Tämä osaltaan kertoo virtuaalisen toimintamallin tehokkuudesta: tapahtumia ja tilaisuuksia opittiin ja pystyttiin järjestämään nopealla aikataululla. Lisäksi aktiviteettien toteutusastetta (106 %) nostivat vuoden mittaan lisätyt/modifioidut toiminnot, joita ei ollut alkuperäisissä vuosisuunnitelmissa.

Samalla sekä kumppanien virtuaalinen toimintatapa että SASKin virtuaalinen seuranta toivat kustannussäästöjä; hankebudjetin toteutusaste oli 72 %. Myös naisten osuus lähes kaikissa toiminnoissa oli yli 50 %. Näyttääkin siltä, että SASKin pitkäjänteinen työ sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi tuottaa tuloksia.

Taulukko 2. Suunnitellut ja toteutuneet toiminnot 2020

	Suunniteltu			Toteutettu				
	Toiminnot	Osa- listuja- määrä	Naisten osuus (%)	Toiminnot	Osallistuja- määrä	Naisten osuus (%)	Osallistu- jatoteuma (%)	Toiminto- toteuma (%)
Koulutus	843	9 947	50	668	40 268	55	405	79
Jäsenhan- kinta	1 057	30 316	49	1 331	84 315	51	278	126
Tutkimus	82	211	38	48	237	39	112	59
Edunvalvonta ja kampan- jointi	303	7 506	48	586	20 031	50	267	193
Hankehallinto	421	1 628	47	228	1 672	42	103	54
Yhteensä	2 706	49 608	49	2 861	146 523	52	295	106

1.4 Tulosten analysointia pitkän aikavälin vaikutusten osalta

SASKin yksi pitkän aikavälin tavoitteista on se, että SASKin tukemat kumppanit, jotka ovat tärkeitä **kansalaisyhteiskunnan toimijoita** ohjelmamaissa, edustavat tehokkaasti työpaikoilla ja yhteiskunnassa nais- ja miestyöntekijöiden sekä myös haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien etuja. Tavoitetta kohti ollaan menossa, joskin joillakin osa-alueilla on havaittavissa myös heikentymistä. Tarkat ja yksityiskohtaiset tulokset ohjelman eri tavoitetasoille löytyvät ohjelman laajasta tulostaulukosta liitteestä 4.

Kumppaniliitot ovat saaneet valita, millä ohjelmataso mittareilla he seuraavat tuloksellisuutta hankkeessaan. Tämä lisää kumppaneiden omistajuutta ja he tuntevat hankkeensa olevan osa SASKin ohjelmakokonaisuutta. SASK on määrittänyt myös muutamia pakollisia indikaattoreita (mm. liittojen jäsenmäärät), jotta saataisiin koko ohjelman tasolla **vertailukelpoista** tietoa. Näiden perusteella kumppanit raportoivat toiminnastaan SASKille.

Yksi tärkeimmistä pitkän aikavälin tuloksista on työntekijöiden pääsy **sosiaaliturvan piiriin**. Sosiaaliturva on entistä enemmän myös SASKin edistämän kehityspolitiikan keskiössä. SASKin kumppanit globaalissa etelässä ovat kampanjoineet enenevässä määrin kattavan ja universaalisen sosiaaliturvan puolesta. Siksi onkin äärimmäisen positiivista huomata se kehitys, mitä sosiaaliturvan saralla on tavoitettu. Vuoden 2020 aikana sosiaaliturvan piiriin päässeiden määrä on vähentynyt 210 225 henkilöllä, mutta verrattuna vuoden 2018 lähtötasoon yli miljoona ihmistä lisää on saanut pääsyn

23.8.2021

sosiaaliturvan piiriin (1 052 569). Esimerkiksi Mosambikissa kotitaloustyöntekijät ovat päässeet osalliseksi sosiaaliturvaan vuodesta 2016 lähtien, ja vuonna 2020 337 uutta kotitaloustyöntekijää rekisteröityi sosiaaliturvan piiriin. Kotitaloustyöntekijät ovat sekä Mosambikissa että monessa muussa yhteiskunnassa erittäin heikossa asemassa. Sosiaaliturvan piiriin pääseminen on tärkeää siinä mielessä, että sosiaaliturva mahdollistaa muun muassa **positiivista palkkakehitystä**, kun työntekijöiden ei ole pakko ottaa vastaan mitä tahansa työtä toimeentulonsa turvaamiseksi. Kattava ja saavutettava sosiaaliturva voi olla osaltaan ratkaisemassa myös ilmastolle keskeisiä kysymyksiä, sillä sosiaaliturva voi olla osaltaan mahdollistamassa sitä, että esimerkiksi teollisuudessa uskalletaan kokeilla uusia, kenties ympäristön kannalta suotuisampia, vaihtoehtoja. Työntekijät saattavat näin uskaltaa ottaa niin sanottuja riskejä, eli kokeilla jotain uutta, kun heille on taattu toimeentulo sosiaaliturvan muodossa.

Sosiaaliturvan tason kehitystä seurataan seitsemässä hankkeessa: Mosambikissa, Kolumbiassa, Filippiineillä ja Indonesiassa kotiapulaisten parissa, Nepalissa useassa hankkeessa sekä Myanmarissa tekstiili- ja kaivosteollisuuden työntekijöiden piirissä, joissa siis SASKin tuella edistetään sosiaaliturvaa työntekijöille. Ohjelmakauden alkaessa vajaalla kahdella miljoonalla ihmisellä, jotka työskentelevät hankkeiden toimialalla, oli pääsy sosiaaliturvan piiriin. Tavoitteesta on saavutettu 99,46 %, mutta kuten aiemmin mainittu, sosiaaliturvan piiriin päässeiden määrä on laskenut vuonna 2020.

Esimerkiksi Indonesiassa on olemassa **universaali sosiaaliturva**, johon voivat rekisteröityä sekä virallisen että epävirallisen sektorin työntekijät. Sosiaaliturva Indonesiassa on jaettu kahteen, BPJS Healthiin (sairausvakuutukseen) ja BPJS Employmentiin (työttömyysturvaan). Sairausvakuutukseen rekisteröityjen määrä laski vuonna 2020 1,64 miljoonalla ihmisellä, mikä johtuu esimerkiksi siitä, että paikallishallinnot ovat putsanneet rekistereitään, mutta myös siitä, että pandemian aiheuttamat lomautukset ovat vaikuttaneet sosiaaliturvaan rekisteröitymiseen. Virallisen sektorin työntekijät maksavat peruspalkastaan vakuutusmaksua prosentuaalisen osuuden, ja heidän työnantajansa maksavat myös työntekijöiden vakuutuksesta. Valtio puolestaan maksaa budjetistaan pienituloisten vakuutusmaksun. Epävirallisen sektorin työntekijät, joita ei ole luokiteltu pienituloisiksi, maksavat laskunsa itse, jos ylipäättään maksavat.¹

Koronapandemia on lykännyt monia uudistuksia, muun muassa **neuvotteluja minimipalkoista** tai niiden korottamisesta. Esimerkiksi Mosambikissa kansallisen tason palkkaneuvottelut ovat valitettavasti lykkäytyneet. Positiivista on se, että koronasta huolimatta maa- ja metsätalouden työntekijäliitto SINTAICAF onnistui neuvottelemaan työpaikkakohtaisia palkankorotuksia. SINTAICAF neuvotteli kahden yhtiön kanssa kuuden ja kahden prosentin palkankorotuksista.

Yhteiskunnan tasolla vaarana on se, että koronaa käytetään keppihevosenä myös **palkankorotusten jäädymiseen**. SASKin kumppanit ja muut ammattiliitot vaativat hallituksia ja työnantajia neuvottelupöytiin (rajoitukset huomioon ottaen vaikkapa virtuaalisiin) tai tarkastamaan palkat ilman neuvotteluja. Tämä vaatii myös liitoilta koordinoitua ja yhtenäisyyttä. Yksi positiivinen esimerkki on Kolumbian kaupan alan liitto UNIÓN, joka on pystynyt myös koronan keskellä neuvottelemaan työehtosopimuksen palkankorotuksineen.²

SASKin kumppanit ovat jo vuosia kampanjoineet Kansainvälisen työjärjestö ILO:n sopimuksen 189:n, eli sopimuksen **kotitaloustyöntekijöiden oikeuksista**, ratifioinnin puolesta Indonesiassa. SASKin hanke Indonesiassa ja Filippiineillä keskittyy kotitaloustyöntekijöiden oikeuksien parantamiseen. Filippiineillä ILO 189 on ratifioitu, ja kotitaloustyöntekijöiden oikeuksia on pystytty

¹ <https://www.thejakartapost.com/news/2020/12/15/in-time-of-need-indonesias-health-insurance-program-loses-participants.html>

² <https://www.sask.fi/ajankohtaista/kolumbian-union-neuvotteli-jo-viidennen-tyoehtosopimuksen/>

23.8.2021

parantamaan muun muassa nostamalla minimipalkkoja.³ Indonesiassa media on tarttunut aiheeseen, ja kotitaloustyöntekijöiden oikeudet ovat olleet esillä myös sosiaalisessa mediassa entistä enemmän. Ratifiointi kaatui kuitenkin kahden poliittisen puolueen vastustaessa sitä. Koska näillä kahdella puolueella on lähes 40 % parlamentin paikoista, olivat muut puolueet voimattomia taistelemaan niitä vastaan. Takaiskusta huolimatta osa liitoista on jatkanut parlamentin jäsenten lobbauksista aiheesta. Myös Mosambikissa ILO 189 on edelleen ratifioimatta.

Liitot ovat myös jatkaneet kampanjointia esimerkiksi Etelä-Afrikassa, Senegalissa ja Ugandassa ILO 190:n ratifioimiseksi. ILO 190 koskee **väkivallan ja häirinnän poistamista työelämässä**. Sopimus on soveltamisalaltaan laaja, sillä se koskee varsinaisten työntekijöiden lisäksi myös muita työtätekeviä henkilöitä kuten vapaaehtoistyöntekijöitä ja koulutettavia sekä työtä hakevia henkilöitä. SASKin ohjelmamaista vain Namibia on tähän mennessä ratifioinut sopimuksen.

Ay-toiminnan kannalta keskeisimmät kansainväliset sopimukset ovat kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukset 87 ja 98. Yleissopimus 87 koskee **ammattillista järjestäytymisvapautta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelua** ja yleissopimus 98 koskee **järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden periaatteiden soveltamista**. SASKin pääohjelmamaista ainoastaan Nepal ei ole ratifioinut ILO 87 -sopimusta, ja ILO 98 -sopimus on ratifioimatta ainoastaan Myanmarissa. Esimerkiksi Myanmarissa vielä vuonna 2020 rakennusalan ammattiliitto BWFM kampanjoi aktiivisesti ILO 98:n puolesta. Monessa maassa (mm. Mosambikissa, El Salvadorissa ja Malawissa) sopimukset on ratifioitu, mutta ongelmana on niiden täytäntöönpano. Niinpä tarvitaankin kansalaisyhteiskunnan laajaa kampanjointia sopimusten täytäntöönpanemiseksi.

Filippiineillä ratifioitiin vuonna 2017 ILO:n yleissopimus 151, joka takaa **järjestäytymisoikeudet julkisen sektorin työntekijöille**. Julkisen sektorin ammattiliitot olivat vuosia kamppailleet ratifioinnin puolesta, ja SASKilla oli tärkeä rooli strategisena kumppanina. Filippiinit oli ensimmäinen maa Aasiassa, joka ratifioi yleissopimuksen 151, mutta kamppailu täytäntöönpanosta jatkuu edelleen. Koska Filippiineillä on pian vaalit, monet parlamentin jäsenistä keskittyvät kampanjoihinsa. Liitot ovat kuitenkin optimistisia täytäntöönpanon kohdalla. Filippiinejä johtaa tällä hetkellä autoritäärisiä otteita käyttävä **Rodrigo Duterte**, ja maan parlamentin hyväksymä terrorisminvastainen laki antaa laajat oikeudet esimerkiksi armeijalle pidättää ihmisiä. Tämä on johtanut siihen, että hallitukselle kriittisiä ääniä on vaimennettu. Tämä on vaikuttanut myös ammattiliittojen tilaan toimia.

ILO:n kaikki 187 jäsenvaltiota ovat allekirjoittaneet sopimuksen 182, joka kieltää **lapsityövoiman pahimpien muotojen käytön**. Kuitenkin koronapandemian aikana lapsityön määrä on kääntynyt kasvuun ensimmäistä kertaa kahteenkymmeneen vuoteen.⁴ Tämän voisi olettaa vaikuttavan myös SASKin ohjelmamaihin, joista iso osa on hyvin köyhiä taloudellisesti.

Tuloksia on esitelty laajemmin ohjelman laajassa tulostaulukossa liitteessä 4.

1.5 Tulosten analysointia tulostason muutosten osalta

SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa tulostason asioiden osalta muutoksia työntekijöiden oikeuksissa ja asemassa odotetaan tapahtuvan vuoteen 2026 mennessä, eli kahdeksanvuotisen ohjelmakauden päätyttyä. SASKin kehitysyhteistyöohjelman tavoitetasoja tarkistetaan seuraavan rahoituskauden alussa. Kaudella 2018–2021 kumppanit ovat olleet turhankin varovaisia tavoitetason asettamisessa, sillä he suhtautuvat monesti maan toimintaympäristöön kriittisesti, eivätkä halua antaa liian positiivista kuvaa mahdollisuuksistaan.

³ <https://filipinotimes.net/news/2019/12/24/dh-employers-manila-told-minimum-wage-p5000-starting-january-2-2020/>

⁴ https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_800090/lang--en/index.htm

23.8.2021

Ohjelman mittareissa näkyy kuitenkin jo nyt paljon positiivista muutosta. On huomioitava, että osa tuloksista perustuu kumppaneiden *arvioon* tilanteen kehityksestä, ja arviot ovat subjektiivisia, eli ne riippuvat kunkin kumppanin kyvystä analysoida tilannetta. Tässä raportissa tuodaan myös esille sellaisia tuloksia, jotka perustuvat nimenomaan arvioihin: esimerkiksi kumppanien arvioihin mahdollisuuksistaan vaikuttaa eri tasoilla.

Vuoden 2020 aikana saavutettiin koronasta huolimatta verrattain hyviä tuloksia esimerkiksi liittojen jäsenmäärien kehityksessä. **Jäsenmäärien kehitys** on koko toiminnan kannalta olennaista, sillä ammattiliitot ja niiden neuvotteluvoima muodostuvat jäsenistä. Vuoden 2020 lopussa SASKin kumppaniliitoissa oli jäseniä vajaa 3,5 miljoonaa, tavoitteesta on rahoituskauden tässä vaiheessa täytetty 86 %. Tavoitetta ollaan saavuttamassa hyvää vauhtia tavoitteen määräaikaan, vuoteen 2026 mennessä. Toki on myös syytä pohtia, onko tavoite asetettu liian matalalle. Tällä hetkellä toki koronapandemia vaikuttaa liittojen jäsenmääriin eri toimialoilla eri tavoin.

Korona ei ole myöskään vaikuttanut suuresti liittojen **maksavien jäsenten** määrään, sillä tavoitetta ollaan saavuttamassa. Vuoden 2020 lopussa maksavia jäseniä oli 188 015, mikä on 87 % koko tavoitteesta. Ammattiliitot ovat myös tuoneet turvaa epävarmoina aikoina ja tuottaneet muun muassa luotettavaa tietoa koronapandemiasta sekä tarjonneet suojavarusteita tai vaatineet työnantajia tarjoamaan niitä. Tämä on varmasti osaltaan vaikuttanut siihen, että ammattiliitot nähdään positiivisemmassa valossa ja aktiivisina toimijoina työmarkkinoilla.

Maksavat jäsenet ovat kestäväen ja pitkäjänteisen toiminnan kulmakiviä. Monesti liitot ottavat jäsenikseen myös työntekijöitä, jotka eivät maksa jäsenmaksua, sillä edunvalvonta perustuu joukkovoimaan. SASKin toiminnassa kumppaniliittojen taloudellinen omavaraisuus ja kestävyys on yksi ohjelmakauden tärkeimmistä tavoitteista. Maksavien jäsenten määrää seurataan 16 hankkeessa.

Myös **nuorten jäsenten määrä** on liitoille ensiarvoisen tärkeää, sillä nuoret jäsenet takaavat liittojen jatkuvuuden esimerkiksi silloin, kun vanhemmat jäsenet eläköityvät. Vuonna 2020 nuorten jäsenten määrä kasvoi 334 000 jäseneseen, ja tavoitteesta on saavutettu 92 %, mikä viittaa siihen, että tavoite saavutettaisiin vuoteen 2026 mennessä. Ammattiliitot ovat saaneet nuoria mukaan muun muassa aktiivisella kampanjoinnilla sekä järjestämällä nuorille jäsenille omia tapahtumia. Tätä indikaattoria seurataan 14 hankkeessa.

Työterveys ja -turvallisuus ovat SASKille hyvin tärkeitä kokonaisuuksia. SASKin ohjelman ansiosta 1 086 ammattiliittojen toimitsijaa ja aktiivia on suorittanut työterveyttä ja -turvallisuutta käsittelevän koulutuksen. Heistä lähes 30 % on naisia. Indikaattoria seurataan 10 hankkeessa. Koulutusten seurauksena työpaikoille on perustettu 69 työterveys- ja turvallisuuskomiteaa. Tavoitteena on, että vuoden 2025 lopussa komiteoita olisi 109, joten tavoitteesta on täytetty 63 %. Komiteat ovat onnistuneet parantamaan työntekijöiden elämää aivan konkreettisesti. Esimerkiksi Etelä-Afrikan viinitiloilla työntekijöitä kohdellaan syrjivästi ja työolot ovat erittäin heikot.⁵ He muun muassa altistuvat työssään kasvimyrryille, jotka ovat kiellettyjä Euroopassa. Työntekijöiden terveyttä ja työturvallisuutta on pystytty parantamaan siten, että työnantajat tarjoavat työntekijöille asianmukaisia suojavälineitä. Ammattiliitot ovat pystyneet myös vaikuttamaan siihen, että myrkkijä säilytetään tiloissa, joissa on tarpeellinen ilmanvaihto, jotta työntekijät eivät altistu niille.

Vuoden 2020 aikana **työehtosopimuskokonaisuudessa** saavutettiin verrattain hyviä tuloksia. Työpaikkojen, jotka ovat työehtosopimusten piirissä, määrä kasvoi 5 % (2 367 työpaikkaan). Tämä siis tarkoittaa sitä, että työehtosopimuksia sovelletaan entistä useammassa työpaikassa. Toisaalta taas työehtosopimusten piirissä olevien työntekijöiden määrä on laskenut (- 64 143 työntekijää). Tähän syynä on ollut korona ja sen mukanaan tuomat irtisanomiset. Kun työntekijöiden määrä vähenee irtisanomisten ja konkurssien seurauksena, vähenee toki myös työehtosopimusten piirissä olevien työntekijöiden määräkin.

⁵ <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/banned-pesticides-still-used-in-sa-south-africa/>

23.8.2021

Liitot myös järjestivät koulutusta muun muassa **työehtosopimusneuvotteluihin** ja **tasa-arvoasioihin**. Tasa-arvokoulutuksiin osallistuneiden määrä kasvoi 240 henkilöllä vuonna 2020. Koko ohjelmakauden tavoite saavutettiin ja ylitettiin jo toisena ohjelmavuonna, ja tavoite on siis saavutettu 136-prosenttisesti. Tämä kertoo toki myös siitä, että vuonna 2018 keväällä asetettu tavoite on selkeästi ollut liian matala. Kaiken kaikkiaan kehitys on kuitenkin positiivista, sillä osaaminen ja ymmärrys tasa-arvoasioista voivat johtaa myös käytännössä asioiden parantamiseen niin liittojen sisällä kuin ympäröivässä yhteiskunnassakin.

SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa mitataan myös sitä, miten paljon SASKin kumppanit pystyvät **vaikuttamaan yhteiskunnallisiin prosesseihin**, jotka edistävät työntekijöiden oikeuksia. Tällaista vaikuttamista on esimerkiksi poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaminen. SASKin kumppaniliittojen arvion mukaan yhdeksän liittoa niistä 59:stä, jotka tarkastelevat tätä, on pystynyt parantamaan osallistumistaan poliittiseen päätöksentekoon ja lainvalmisteluun. Esimerkiksi Kolumbian kotitaloustyöntekijöiden ammattiliitto UTRASD on saanut kansallista sekä kansainvälistä näkyvyyttä sillä, että se on kyennyt vaikuttamaan poliittiseen vuoropuheluun, päätöksentekoon sekä julkiseen keskusteluun Kolumbiassa.

SASKin kumppaniliitot mittaavat myös sitä, kuinka paljon ne ovat kyenneet **vaikuttamaan** palkan neuvotteluihin kansallisesti, alakohtaisesti sekä ruohonjuuritasolla työpaikkakohtaisesti. Tavoitteena on, että vuoteen 2025 mennessä alakohtaisiin neuvotteluihin osallistuisi 19 kumppaniliittoa. Vuoteen 2020 mennessä alakohtaisiin neuvotteluihin on osallistunut 17 liittoa, joten tavoitteesta on saavutettu 89 %. Työpaikkakohtaisissa neuvotteluissa tahti on ollut hieman hitaampaa: Tavoitteena on, että liitoista 92 kävisi työpaikkaneuvotteluja vuoteen 2026 mennessä. Nyt tavoitteesta on saavutettu 64 % (59 liittoa).

Myös SASKin **kotimaan toiminnoissa**, johon kuuluu viestintä, varainhankinta sekä vapaaehtoistoiminta, on saavutettu vuonna 2020 positiivisia tuloksia ohjelmatasoisten mittareiden perusteella. Esimerkiksi **nettisivujen kävijämäärät** kertovat lisääntyneistä sivuvierailuiden määrästä: vuodesta 2018 vierailut ovat kasvaneet noin 13 %. SASK mittaa myös yleisimpien **sosiaalisten median kanavien** seuraajien määrän kehittymistä (Facebook, Instagram, Twitter), ja näissä kanavissa seuraajien määrä on kasvanut melko hyvin. Erityisesti kuvaviestintään keskittyvässä Instagramissa kasvu on ollut hyvin positiivista. Facebookissa kasvua oli 4 % (vuonna 2019 +7 %), Twitterissä 4,8 % (vuonna 2019 +17 %) ja Instagramissa 17,5 % (vuonna 2019 +13,5 %).

SASK mittaa myös **näkyvyyttä** niin ay-mediassa kuin muissakin medioissa. Vuonna 2020 SASK esiintyi huomattavasti useammin muuallakin kuin ay-medioissa vuoteen 2019 verrattuna. Kun vuonna 2019 tällaisia esiintymisiä oli vain kaksi, vuonna 2020 artikkeleita, joissa SASK esiintyi, oli peräti kuusi. Tämä johtuu muun muassa helmikuun alussa Lahdessa järjestetyistä Solidaarisuuspäivistä, jotka keräsivät huomiota jopa valtakunnan median tasolla.

2 Muutokset toimintaympäristöissä

Seuraavassa on kuvattu lyhyesti SASKin toimintaympäristöä maissa, joissa SASKilla oli viime vuonna hanketoimintaa. Taulukossa 3 on esitetty SASKin kehitysyhteistyöohjelman toteutunut hanketoiminta kohdemaittain ODA-ryhmiin järjestettynä.

Taulukko 3. Hanketoiminta maittain/ODA-ryhmittäin 2020

23.8.2021

OECD/DAC	ITUC 2020 (1-5+) ⁶	Kohdema	Hankerahoitus	Osuus, %	Hankemäärä
LDC	3	Mosambik	418 161	19	8
LDC	3	Nepal	234 322	10	5
LDC	4	Myanmar	157 940	7	2
LDC	2	Malawi	91 153	4	1
LDC	5	Bangladesh	34 445	2	1
		Yhteensä (LDC)	936 021	42	17
LMIC	5	Filippiinit	385 276	17	7
LMIC	5	Indonesia	340 048	16	6
LMIC	5	Guatemala	30 623	1	1
LMIC	3	El Salvador	30 623	1	1
LMIC	5	Eswatini	25 650	1	1
		Yhteensä (LMIC)	812 220	37	16
UMIC	5	Kolumbia	204 538	9	5
UMIC	3	Etelä-Afrikka	114 069	5	2
UMIC	2	Namibia	49 449	2	1
		Yhteensä (UMIC)	368 056	16	8
		Maakohtaiset hankkeet yhteensä	2 116 297	95	
		Afrikka, verkostohankkeet (14 maata) ⁷	100 853	5	5
		Yhteensä (kaikki)	2 217 150	100	

Kolme suurinta kohdemaata toteutuneiden kulujen mukaan olivat Mosambik, Filippiinit ja Indonesia. Toiminnasta 42 % toteutettiin vähiten kehittyneissä maissa eli LDC-maissa, 37 % alemman keskitulon maissa ja 16 % ylemmän keskitulon maissa.

2.1 Mosambik

Mosambik on yksi maista, joka on kärsinyt vuonna 2020 vähiten koronaviruksesta (Afrikan standardien mukaan). On kuitenkin mainittavaa, että pandemian takia tuhannet työntekijät menettivät työpaikkansa. Ensimmäinen Covid-19 -tapaus diagnosoitiin Mosambikissa maaliskuussa 2020. Mosambikin työlaissa on säännöksiä työntekijöiden oikeuksien suojaamiseksi kriisitilanteissa, mutta suurin osa työnantajista on vain sivuuttanut lain ja käyttänyt pandemiaa työntekijöiden oikeuksien löyhentämiseen.

Mosambikissa käydään yleensä vähimmäispalkkaa koskevat neuvottelut vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, ja sen jälkeen niistä tehdään sopimus toukokuun puolivälissä. Hallitus kuitenkin ilmoitti vuonna 2020, että pandemian vuoksi neuvotteluille ei ollut perusteita. Paikalliset ammattiliitot pettyivät uutiseen ja tulkittivat ilmoituksen hallituksen sanelupoliitikaksi, sillä niille ei ollut ilmoitettu tilanteesta etukäteen. Hallituksen päätös toi mukanaan sisäisiä erimielisyyksiä, koska jotkut ammattiliitot kokivat, että ammattiyhdistysliike ei ole tarpeeksi vahva vastustamaan hallitusta. Nämä soraäänet on otettava vakavasti, koska ne voivat vahingoittaa ammattiliittojen yhtenäisyyttä. On kuitenkin myös

⁶ [ITUC Global Rights Index 2020](#)

⁷ Tsad, Ghana, Malawi, Namibia, Ruanda, Tunisia, Norsunluurannikko, Etiopia, Senegal, Kenia, Nigeria, Uganda, Sambia, Etelä-Afrikka

23.8.2021

tärkeää panna merkille, että jakautumista tapahtuu Mosambikin ammattiyhdistysliikkeessä aina, kun suurimmassa keskusjärjestössä OTM-CS:ssä lähestytään vaaleja.

Mosambik on viime vuosiin asti ollut köyhä ja korruptoitunut, mutta kuitenkin melko rauhallinen maa. Tämä on kuitenkin muuttunut erityisesti maan pohjoisosassa esiintyvän terrorismin vuoksi. Noin vuoden 2020 lopulla ja vuoden 2021 alussa hallituksen lähteet kertoivat terrorismin heikkenevän ja terroristien jopa antautuvan. Yllättäen 24. maaliskuuta 2021 tehtiin kuitenkin tähän mennessä näkyvin terroristihyökkäys Mosambikissa.

Uninen kalastajakaupunki Palma on muuttunut viime vuosina kasvavan kaasuteollisuuden kukoistavaksi keskuksiksi. Ranskalainen Total-yritys alkoi kehittää 20 miljardin dollarin kaasun nesteytyslaitosta Afrikan toiseksi suurimmalle kaasuvarammalle noin 10 kilometriä Palmasta etelään, mikä on tuonut mukanaan toki myös kehitystä Palmalle. Ääri-islamistiset kapinalliset hyökkäsivät 24. maaliskuuta nopeasti kasvavaan kaupunkiin, jossa oli merkittäviä ulkomaisia investointeja ja yli 1 000 ulkomaalaista työntekijää.

Tämän konfliktin lisäksi on tärkeää muistaa, että maan keskialueella on toinenkin konflikti: sissiliike Renamo tekee edelleen iskuja, mutta niiden määrä on vähentynyt merkittävästi.

Kummallakaan konfliktilla maassa ei ole suoraa vaikutusta SASKin hankkeisiin, koska projektiyritykset tekevät töitä isoissa kaupungeissa. Konfliktihin liittyviä taisteluja on käyty tähän mennessä lähinnä Mosambikin syrjäseuduilla. Jotkut ammattiliitot ovat kuitenkin olleet aktiivisia solidaarisuus-toimissa tarjotakseen apua konfliktien uhreille.

2.2 Nepal

Nepalissa pidettiin vuonna 2017 vaalit, joissa maahan saatiin vakaa enemmistöhallitus. Tästä huolimatta Nepalissa eletään poliittisen epävakauden aikaa, sillä valtaapitävää puoluetta NCP:tä leimaavat sisäiset konfliktit. Tämä on vaikuttanut siihen, että NCP:n lupaukset kehityksestä ja vauraudesta uhkaavat jäädä sanahelinäksi.

Koronaviruspandemialla on ollut valtavia vaikutuksia Nepalin talouteen. Jo huhtikuussa 2020 Maailmanpankki arvioi, että Nepalin rahalähteykset laskevat huikeat 14 prosenttia, mikä tarkoittaa karkeasti laskien jopa 145 miljardin Nepalin rupian tappiota maan taloudelle. Nepalin siirtotyöläiset lähtivät vuonna 2019 kotiin peräti 8,64 miljardia dollaria, mikä tekee maasta yhden suurimmista rahalähteyksistä hyötyjistä maailmassa. Myös matkailuala on kärsinyt pandemiasta kovasti. Maan hallitus päätti lopettaa vuodelle 2020 suunnitellun Visit Nepal -kampanjan maaliskuussa 2020.

Nepalin valtiovarainministeri esitteli 1,64 biljoonan Nepalin rupian (14 miljardia dollaria) talousarvion vuodelle 2021–22, jossa keskityttiin koronapandemian hallintaan ja talouden elvyttämiseen. Nepalin hallitus on asettanut tavoitteekseen 6,5 prosentin kasvun seuraavalle tilikaudelle toivoen, että rokotukset auttavat talouden elpymistä. Nepalin valtiovarainministeri on kuitenkin myöntänyt, että jopa 4 prosentin talouskasvun saavuttaminen voi olla haastavaa.

Ammattiliitot ovat osallistuneet aktiivisesti hallituksen lobbaamiseen paremman sosiaalisen suojelun puolesta. Joitakin saavutuksia onkin saatu aikaan: muun muassa terveysvapaateosten korvausten lisääminen, COVID-vakuutus etulinjan (sairaanhoidajat ym.) työntekijöille, palkkioiden maksaminen pankkityöntekijöille ja palkkojen maksaminen jopa silloin, kun työntekijä joutuu olemaan poissa töistä esimerkiksi koronan aiheuttamien rajoitustoimenpiteiden vuoksi.

23.8.2021

2.3 Myanmar

Vuosien taloudellisen eristyksen jälkeen Myanmar avautui markkinoille vuonna 2011. Maa houkuttelee ulkomaisia investointeja ja ne ovatkin luoneet työpaikkoja virallisille työmarkkinoille.⁸ Viime vuosien ihmisoikeusloukkaukset erityisesti rohingyamuslimreja kohtaan ovat kuitenkin luoneet jännitteitä.

Myanmarin virallinen työttömyysaste on hyvin matala: vuoden 2020 tilastojen mukaan 1,7 %. Matalien lukujen takana on muun muassa vaikeutta päästä osaksi työttömyysturvajärjestelmää sekä sitä, että virallisilla työmarkkinoilla ei ole tarpeeksi työpaikkoja. Naisten ja miesten väliset erot näkyvät työmarkkinoilla: naisten työttömyysaste on korkeampi, ja heille maksetaan keskimääräisesti matalampaa palkkaa.

Myanmarin työntekijöistä vain noin 0,9 % on järjestäytyneitä. Luku on selvästi muita Aasian maita matalampi, sillä ammatillinen järjestäytyminen on ollut laillista maassa vasta vuodesta 2011. Työntekijöiden tietoisuus omista oikeuksistaan on myös erittäin puutteellista, ja ammattiliittojen perustamista haittaa muun muassa byrokraatia. Toisaalta Myanmarin ammattiliittojen yhteenliittymä CTUM tilastoi jäsenmääränsä nousseen 50 % vuosien 2014 ja 2018 välillä. Suurin osa liittyneistä jäsenistä työskentelee epävirallisella sektorilla.

Myanmarin armeija kaappasi vallan demokraattisesti valitulta NLD-puolueelta 1. helmikuuta 2021. Armeija pyrkii pitämään kiinni vallasta, vaikka kansalaisliike vallankumousta vastaan on voimakasta. YK:n kehitysyhteistyöohjelman UNDP:n teettämässä tutkimuksessa⁹ varoitetaan, että ilman toimenpiteitä koronan ja vallankaappauksen aiheuttama yhteisvaikutus voi syöstä jopa 12 miljoonaa ihmistä köyhyyteen. Tämä voisi johtaa siihen, että jopa 25 miljoonaa ihmistä – miltei puolet koko Myanmarin väestöstä – eläisi köyhyysrajan alapuolella vuoden 2022 alkuun mennessä. 83 prosenttia kotitalouksista oli ilmoittanut, että heidän tulonsa olivat supistuneet pandemian vuoksi lähes puoleen.

Vuonna 2020 erityisesti vaateteollisuuteen keskittyneessä Myanmarissa jouduttiin laittamaan tehtaita kiinni tai lomauttamaan työntekijöitä. Syynä irtisanomisiin ja lomautuksiin olivat esimerkiksi raaka-aineiden sekä kysynnän puute ison osan kuluttajista siirtyessä etätöihin. Mielenkiintoista tässä on SASKin arvion mukaan se, että monesti irtisanotut olivat liittoon kuuluvia työntekijöitä. Ammattiliitot pyrkivätkin taistelemaan perusteettomia irtisanomisia vastaan sekä palkanmaksun ja korvausten puolesta tehtaiden ollessa kiinni.

Tällä hetkellä armeijalla on täysi valta Myanmarissa, ja ammattiliitot on julistettu hallituksen vastaisiksi. Liittojen aktiiveja on pidätetty ja etsintäkuulutettu.

2.4 Malawi

Vuonna 2020 valtaan tullut Malawin presidentti **Lazarus Chakwera** on pyytännyt maan kansalaisia pysymään kärsivällisinä, kun hänen hallituksensa pyrkii parantamaan maan taloudellista tilannetta. Malawilaisilla oli paljon odotuksia hänen hallinnoltaan: työllisyyden odotettiin lisääntyvän, lannoitteiden hintojen halventuvan ja koulutuksen parantuvan. Chakweran hallinnon tavoite on ollut ”kääntää Malawi ympäri”.

⁸ säännelty palkkatyö, josta maksetaan verot ja muut maksut, virallinen vs. epävirallinen työ. (Lähde: ILO)

⁹ <https://www.asia-pacific.undp.org/content/rbap/en/home/presscenter/pressreleases/2021/pandemic-and-political-crisis-could-result-in-half-of-myanmars-p.html>

23.8.2021

Huolimatta siitä, että nykyinen hallitus on ollut vallassa hyvin vähän aikaa, on se pyrkinyt varmistamaan rajoitustoimenpiteillä sen, että koronaviruspandemia ei pääse leviämään maassa.

Hallitus on myös käynyt keskusteluja sijoittajien kanssa, jotta se houkuttelisi investointeja maahan. Lisäksi hallitus on parhaillaan hyväksymässä kattavaa talousarviota, joka on suunniteltu edistämään talouskasvua koko maassa. Merkittävää on se, että yksi hallituksen ensimmäisistä päätöksistä oli työntekijöiden vähimmäispalkan korottaminen 66 dollariin kuukaudessa, tämä siis tarkoitti 43 prosentin nousua minipalkkoihin. Hallitus turvasi hätärahoituksen kahdellesadalle koronapandemiasta kärsineelle kotitaloudelle ja lisäsi korruptionvastaisen toimielimen budjettia.

Malawin hallitus on myös määrännyt tuhansia yhteiskuntaan jo integroituneita pakolaisia siirtymään maan ainoaan pakolaisleiriin noin 40 kilometrin päähän maan pääkaupungista Lilongwesta. Jotkut heistä ovat asuneet Malawissa vuosia, perustaneet yrityksiä ja ovat naimisissa malawilaisten kanssa. Viranomaisen mukaan yksi päätöksen syy on ollut väkivaltaisen jihadismin lisääntyminen naapurimaassa sijaitsevassa Mosambikissa. Dzalekan leirissä, johon mahtuu jopa 14 000 pakolaista, asuu nyt lähes 50 000 ihmistä, ja satoja lisää saapuu joka kuukausi. Pakolaiset saivat määräykseen väliaikaisen lykkäyksen, mutta nyt päätös aiotaan panna täytäntöön. Useat kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat järjestäneet mielenosoituksia hallituksen päätöksestä.

SASKilla on Malawissa teollisuustyöntekijöiden oikeuksiin keskittyvä hanke. Hankekumppanina on teollisuusalojen maailmanliitto IndustriALL, jonka avoin ja läpinäkyvä lähestymistapa on erittäin tärkeää hankkeen onnistumisen kannalta. IndustriALL on pyrkinyt ilmoittamaan SASKille hankkeen mahdollisista poikkeamista ja ongelmista ja näin hankkeessa on pystytty löytämään oikea-aikaisia ratkaisuja ja yhteisiä lähestymistapoja. Kaikista IndustriALLin ponnisteluista huolimatta luotettavan projektikoordinaattorin löytäminen hankkeeseen on ollut vaikeaa. Tällä hetkellä koordinaattori on IndustriALLin henkilöstön jäsen ja tämä toivottavasti mahdollistaa sen, että hankkeen toiminnot voidaan toteuttaa.

2.5 Bangladesh

Bangladesh on yksi nopeimmin kasvavista talouksista Etelä-Aasiassa. Bangladeshin bruttokansantulo asukasta kohden kasvoi tilikaudella 2020–21 yli 9 prosenttia.¹⁰

Koronapandemialla on ollut merkittävä vaikutus Bangladeshin talouteen. Huhtikuussa 2020 länsimaalaiset vaatebrändit peruuttivat tilauksia jopa 3 miljardin dollarin edestä, ja yli miljoona työntekijää menetti työpaikkansa. Huhtikuussa 2020 47 prosentilla työntekijöistä ei saanut minkäänlaisia tuloja, kun vain 24 prosenttia oli lomautettuna täydellä palkalla, ja 11 prosenttia sai osan palkastaan. Bangladesh pystyi kuitenkin välttämään koronapandemian rajuimpia vaikutuksia laajalla elvytyspaketilla. Kuitenkin muun muassa Bangladeshin työelämän tutkimuslaitoksen huhtikuussa 2021 julkaisemassa raportissa todetaan, että kaupunkien epävirallisesta työstä menetettiin noin 1,08 miljoonaa työpaikkaa koronapandemian vuoksi.¹¹

Ammattiliitot pyrkivät pitämään ääntä työntekijöiden oikeuksista, mutta järjestäytymisaste pysyy alhaisena. Maan työvoimasta vain noin neljä prosenttia on järjestäytyntä. Maassa on myös yli 30 kansallista liittokeskittymää ja niinpä pirstaloituminen onkin yksi avainkysymyksistä, joita ammattiliittojen on maassa käsiteltävä.

¹⁰ <https://www.newindianexpress.com/business/2021/may/20/bangladesh-beats-india-in-per-capita-income-2304942.html>

¹¹ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf

23.8.2021

SASK-kumppanit ovat IT- ja pankkisektorilla, joihin kuuluu enimmäkseen toimihenkilöitä. Ammattiliitot yhteistyössä palvelualojen kansainvälisen kattojärjestön UNI:n Bangladeshin-alue toimiston kanssa ovat pystyneet suojelemaan näiden työntekijöiden etuja ja taistelemaan menestyksekkäästi työntekijöiden syrjiviä irtisanomisperusteita vastaan. Liitot ovat myös pystyneet neuvottelemaan bonuksia työntekijöille sekä vakuutuksia koronapandemian varalle.

Ammattiyhdistysaktiivit kohtaavat maassa muun muassa henkeensä kohdistuvaa uhkailua, sillä esimerkiksi yritysten johtajat näkevät heidät uhkana liiketoiminnalle. Ammattiliittojen kattojärjestö ITUCin mukaan maassa ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin. Bangladesh kuuluu ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkein huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta). Vain ns. romahtaneet yhteiskunnat ovat sitä heikompia.¹²

2.6 Filippiinit

Koronapandemia on tuonut Filippiineille kolme erilaista kriisiä:

Ensimmäinen on terveystieteiden kriisi. Koronavirustartuntojen ja sen uhrien lukumäärällä laskettuna Filippiinit on selviytynyt Kaakkois-Aasian maista pandemiasta heti Indonesian jälkeen kaikkein huonoiten. Maan hallitus ei ole kyennyt vastaamaan pandemiaan riittävillä toimenpiteillä. Maaseudun riittämättömät terveydenhuolto- ja palvelut pahensivat kriisiä entisestään.

Toinen Filippiinien kohtaama kriisi liittyy talouteen. Työttömyysaste nousi kaikkien aikojen korkeimmalle tasolle vuoden 2020 toisella neljänneksellä, vaikka se parani 8,7 prosentilla vuoden 2020 loppuun mennessä. Monet mikroyritykset sekä pienet, keskisuuret ja jopa suuret yritykset ilmoittivat konkurseista erityisesti matkailu- ja ilmailualalla.

Viimeisenä, mutta ei suinkaan vähäisimpänä, on humanitaarinen kriisi. Filippiinejä vuodesta 2016 hallinneen **Rodrigo Duterte** hallinto on pahentanut maan ihmisoikeustilannetta esimerkiksi asettamalla uuden terrorismin vastaisen lain. Laki antaa hallitukselle laajat valtuudet pidättää muun muassa toimittajia ja ihmisoikeusaktivisteja.

Myös SASKin kumppaneita on pidätetty ilman pidätysmääräystä, ja he ovat olleet pidätettyinä jopa viikkojen ajan. Filippiineillä on käytössä niin sanottu ”red tagging”, punaisella merkitseminen. Se tarkoittaa sitä, että henkilö tai organisaatio merkitään mustalle listalle ja heidät leimataan joko terroristeiksi tai kommunisteiksi riippumatta heidän todellisista poliittisista vakaumuksistaan. Myös SASKin kumppanit ovat joutuneet listalle.

SASKin arvion mukaan tilanne ei muutu ennen seuraavia, vuoden 2022, vaaleja.

2.7 Indonesia

Koronapandemia on tuonut merkittäviä haasteita ja ongelmia ammattiyhdistysliikkeen kehitykselle Indonesiassa. Pandemia vaikuttaa merkittävästi liittojen jäsenmääriin, jäsenmaksujen keräämiseen ja se on lykännyt sekä rajannut ammattiliittojen toimintamahdollisuuksia ja vaikuttanut työmarkkinasuhteisiin. Ammattiliitoilla on edessään vaativa tehtävä: niiden on osoitettava solidaarisuutta pandemiasta kärsineille jäsenille ja vaadittava heille oikeutta samalla, kun ne muuttavat toimintatapojaan vakauden ylläpitämiseksi pandemian jälkeen.

¹² <https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2019-06-ituc-global-rights-index-2019-report-en-2.pdf>

23.8.2021

Koronapandemia on vaikuttanut vahvasti Indonesian työmarkkinoihin. Vuonna 2020 maan bruttokansantuote laski yli kaksi prosenttia aiempaan vuoteen verrattuna.¹³ Indonesian tilastokeskuksen BPS:n mukaan yli 29 miljoonaa ihmistä eli 14,2 prosenttia maan työvoimasta on kärsinyt pandemiasta. Kaiken kaikkiaan 24 miljoonaa ihmistä on tehnyt lyhyempiä työtunteja, 1,7 miljoonaa on lomautettu, 2,56 miljoonaa on irtisanottu ja 760 000 on jäänyt kokonaan työelämän ulkopuolelle.

Suurin osa ammattiyhdistysten kohtaamista kysymyksistä ja vaikeuksista liittyy lomautuksiin ja irtisanomisiin, joita on ollut paljon yritysten jouduttua taloudellisiin vaikeuksiin.

Indonesian työelämää suuresti muuttava Omnibus-lakipaketti hyväksyttiin ja laillistettiin virallisesti vuoden 2020 lopussa. Voidaan sanoa, että lakipaketilla pyritään houkuttelemaan investointeja ja vauhdittamaan taloutta heikentämällä työntekijöiden oikeuksia. Heikennyksiin kuuluvat muun muassa irtisanomiskorvauksen menettäminen, alakohtaisen vähimmäispalkan puuttuminen, rajoittamattomat ulkoistukset (aiemmin ydintoimintoja ei ole voinut ulkoistaa), määräaikaisten työsopimusten ketjutusten mahdollistaminen, irtisanomissäännösten löyhentäminen ja rikosoikeudellisten seurausten poistaminen työlainsäädäntöä noudattamattomilta työnantajilta.

2.8 Guatemala

Guatemalaa leimaavat väkivalta sekä korkeat sosioekonomiset erot. Maassa ei ole mitään takuuta siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin. Se kuuluu ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta.

Alejandro Giammattei valittiin Guatemalan presidentiksi toisella äänestyskierröksellä 11. elokuuta 2019. Uusi hallitus aloitti tehtävänsä 14. tammikuuta 2020, ja se on toteuttanut useita talous- ja sosiaalipoliittisia toimenpiteitä koronakriisin torjumiseksi.

Koronaviruksen torjumiseksi määrättyillä suluilla ja liikkumisrajoituksilla on ollut merkittäviä vaikutuksia Guatemalan talouteen. Latinalaisen Amerikan ja Karibian talouskomissio ECLAC arvioi, että Guatemalan BKT laski 4,1 % vuonna 2020. Eniten koronapandemiasta kärsineet alat ovat kauppa, hotelli- ja ravintola-ala, koulutusala, kuljetusala, rakennusala sekä palvelut (pesulat, kampaamot ja kauneushoitolat). Pandemiasta jopa hyötäneitä aloja ovat terveys-, rahoitus- ja vakuutuspalveluihin liittyvät alat sekä tiedotus ja viestintäteknologia.

SASKilla on Guatemalassa hanke, jossa vahvistetaan julkisen alan ammattiliittojen mahdollisuuksia puolustaa työntekijöiden oikeuksia. Julkisen alan työntekijöiden oikeutta järjestäytyä ja neuvotella työehtosopimuksia rikotaan maassa eri tavoin. SASKin tukemat ammattiliitot pyrkivät vaikuttamaan siihen, että Guatemala ratifioisi julkisen alan järjestäytymiseen ja neuvotteluoikeuksiin liittyvät ILO:n sopimukset.

2.9 El Salvador

El Salvadorin perustuslaki takaa kansalaisille järjestäytymisvapauden sekä oikeuden rauhanomaiseen kokoontumiseen. Ongelma on kuitenkin lain puutteellinen toimeenpano. El Salvadorissa liittojen toimintaa uhkaavat jengien harjoittama väkivalta sekä hallituksen harjoittama järjestäytymisvastainen politiikka.

¹³ <https://www.aljazeera.com/economy/2021/2/5/covid-slammed-indonesias-economy-hard-in-2020-data-show>

23.8.2021

Vuonna 2019 valtaan valittu **Nayib Bukele** luotsaa maata yhä autoritaarisemmalla otteella. Ihmisoikeusjärjestöt ovat seuranneet vallan keskittymistä huolestuneena, sillä Bukelen kannatus on niin suurta (n. 90 % kansasta kannattaa Bukelea), että hän voi käytännössä tehdä, mitä haluaa. Maaliskuussa 2020 Bukele julisti valtakunnallisen pakollisen ulkonaliikkumiskiellon, ja maan turvallisuusjoukot pidättämään kiellon rikkojia. Tuhansia on sittemmin viety niin sanottuihin eristyskeskuksiin, joiden tilat ovat ylikuormittuneet ja epähygieeniset.¹⁴ Oikeusasiamiehen toimisto raportoi 1 600 ihmisoikeuksien loukkausta liikkumisrajoitusten aikana.

Taloustilanteeseensa nähden El Salvador on tehnyt mittavia investointeja. Valtio on jakanut koronapandemiasta kärsiville kansalaisille rahallista avustusta, ja armeija on jakanut perheille ruokapaketteja.

El Salvadorin työlainsäädännön mukaan maan vähimmäispalkkaneuvoston on arvioitava minimipalkkoja kolmen vuoden välein. Maassa ei ole kansallista minimipalkkalakia, vaan minimipalkat ovat riippuvaisia työntekijän alasta. Minimipalkkojen analyysissä tarkastellaan maan yleisiä taloudellisia näkymiä, inflaatiota, välttämättömien tuotteiden kustannuksia sekä liiketoimintaympäristöä. El Salvadorin vähimmäispalkat pysyvät samoina vuonna 2021, sillä minimipalkoista ei päästy yhteisymmärrykseen vuonna 2020.

SASKilla on hanke El Salvadorissa, jossa julkisen alan ammattiliittojen mahdollisuuksia puolustaa työntekijöiden oikeuksia ja tuetaan niiden vaikuttamistyötä ILO:n sopimusten 151 ja 154 ratifioimiseksi. Sopimusten hyväksyminen vahvistaisi julkisen sektorin työntekijöiden oikeuksia ja antaisi liitoille tärkeän työkalun työntekijöiden oikeuksien puolustamiseen.

2.10 Kolumbia

Kolumbiassa väkivalta ihmisoikeuksien puolustajia kohtaan on jatkunut. Työelämän tutkimuslaitos ENS (Escuela Nacional Sindical) rekisteröi vuonna 2020 130 rikkomusta ay-aktiiveja kohtaan. Rikkomuksiin kuului muun muassa uhkauksia, väkivaltaa, häirintää, mielivaltaisia pidätyksiä ja pakko-siirtoja. 120 häirinnän tai väkivallan uhreista oli miehiä ja kymmenen naisia. Yhdeksässä kymmenestä tapauksesta kohteena oli ammattiyhdistysliikkeen johtosemmassa työskentelevä. ENS myös tilastoi, että vuonna 2020 ainakin 18 ay-aktiivia olisi murhattu.

Kolumbian hallitus julisti 24. maaliskuuta 2020 valtakunnalliset rajoitustoimenpiteet koronaviruspandemiaa vastaan. Samalla hallitus ilmoitti niin sanotuista tukitoimenpiteistä kaikkein heikoimmassa asemassa oleville. Hallitus määräsi myös pidennyksiä lainojen takaisinmaksuun sekä myönsi lainoja, jotka ovat tosin hyödyttäneet vain suuryrityksiä. Ammattiliittojen maailmanjärjestö ITUCin mukaan toimenpiteet eivät ole hyödyttäneet pk-yrityksiä, ja perheiden hätäapuakin on leimannut korruptio.¹⁵

Ammattiliitot sekä muut yhteiskunnalliset järjestöt ovat tuominneet Kolumbian hallituksen toimet riittämättöminä pandemian selättämiseen. Hallituksen yritykset myös höllentää työlainsäädäntöä on tuomittu laajasti, sillä uudistukset pienentäisivät palkkoja ja toisivat muutoksia muun muassa eläkeisiin.

Toukokuussa 2020 maan työttömyysaste nousi 21,4 prosenttiin. Suurin osa menetetyistä työpaikoista on kolmentoista suurimman metropolin alueella, joissa työttömyys nousi jopa 24,5 prosenttiin. Edellisvuonna 2019 samojen alueiden virallinen työttömyysaste oli 11,2 %.

¹⁴ <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/el-salvador>

¹⁵ https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/colombia_en_final.pdf

23.8.2021

Epätasa-arvo on yleistä kolumbialaisessa työelämässä. Vaikka naisten osuus työmarkkinoilla on miehiä vähäisempi, ovat naiset usein korkeasti koulutettuja. Kolmannen asteen koulutuksen saaneiden määrä on noussut maassa ja korkeasti koulutettujen työttömyys on suurta. Kolumbialla onkin haastetta luoda tulevaisuudessa työpaikkoja työmarkkinoille tulevalle koulutetulle väestölle.

2.11 Etelä-Afrikka

Viranomaisten mukaan Etelä-Afrikassa on tällä hetkellä kaksi erittäin tarttuvaa koronavirusvarianttia. Etelä-Afrikassa on vahvistettu maanosan suurin määrä koronastapauksia. Yli 76 000 ihmistä on kuollut pandemiaan. Maata leimasi jo ennen koronapandemiaa työttömyys ja työttömyysluvut ovat kasvaneet entisestään. Vuonna 2020 Etelä-Afrikan työttömyysaste oli noin 28,74 %.¹⁶

Etelä-Afrikan ammattiliitot korostavat säännöllisesti, että koronaviruspandemia on kollektiivinen ongelma. Liitot ovat pyrkineet varmistamaan, että työntekijöitä kannustetaan ottamaan rokotus, kun sitä tarjotaan. Monet terveydenhuollon ja koulutuksen ammattiliitot vaativat, että niin kutsutut etulinjan työntekijät saisivat rokotuksen muita aiemmin.

Ammattiliitot ovat koronatilanteesta huolimatta saavuttaneet maassa myös positiivisia tuloksia: Etelä-Afrikan vaatetus- ja tekstiilityöntekijöiden liitto SACTWU sopi maaliskuussa 2020 80 000 työntekijän palkan turvaamisesta maan tehtaiden sulkeutuessa. Etelä-Afrikka päätti asettaa maalle kolmen viikon sulun, jonka aikana esimerkiksi tehtaat, joiden toiminta ei ole elintärkeää, suljettiin. Sopimus tehtiin yhdessä eri työmarkkinaosapuolten kanssa.

Etelä-Afrikan työntekijät ja työnantajat perinteisesti maksavat työttömyysvakuutusrahastolle, joka puolestaan maksaa työntekijöille korvausta, jos he jäävät työttömiksi. Työntekijöiden on kuitenkin täytynyt hakea itse korvausta työvoimatoimistosta. Sopimus, jota kutsutaan Covid-19 lockdown national collective agreementiksi, kuitenkin takasi sen, että työntekijöiden puolesta tehtiin niin sanottu kollektiivinen kanne, ja heille maksettavat rahat siirrettiin pankkitilille, jota hallinnoi neuvotteluneuvosto. Sen jälkeen rahat siirretään yrityksille, jotka ovat luvanneet lisätä summaan oman osansa niin, että työntekijät saivat sata prosenttia palkastaan seuraavan kuuden viikon ajan.

2.12 Namibia

Namibian presidentti **Hage Geingob** julisti 17. maaliskuuta 2020 hätätilan, ja sen myötä muun muassa maan rajat suljettiin. Ammattiyhdistykset pyrkivät varmistamaan sosiaalisen median avulla, että jäsenet pysyivät ajan tasalla rajoitustoimenpiteistä sekä omista oikeuksistaan koronapandemian aikana.

Tällä hetkellä Namibian koronastapaukset ovat äkillisen nousun jälkeen lähteneet taas laskuun. Maalla on ollut ongelmia rokotteiden saatavuudessa.

Jo 30 vuotta vallassa ollut Namibian vapautuspuolue SWAPO hävisi enemmistön 19 vaalipiirissä marraskuun 2020 vaaleissa. Maassa äänestettiin tuolloin kuntien ja alueneuvostojen paikoista. Tämä merkitsee täysin uutta aikakautta Namibialle. Ei ole vielä varmaa, kuinka SWAPON johtama keskushallinto suhtautuu alueisiin, joissa se on menettänyt enemmistön.

Jotkut Namibian ammattiliitoista neuvottelivat työnantajien kanssa työaikojen lyhentämisestä lomautusten sijasta voidakseen varmistaa työpaikkojen säilymisen koronapandemian aikana.

¹⁶ <https://www.statista.com/statistics/370516/unemployment-rate-in-south-africa/>

23.8.2021

SASKin projektikumppani, Metalli- ja rinnakkaisalojen ammattiliitto MANWU on nostanut työturvallisuuskysymyksiä kansalliseen keskusteluun. Hallitus on myös nimittänyt MANWU:n pääsihteerin työterveyskomitean jäseneksi kehittämään työterveyttä ja -turvallisuutta koskevia lakeja.

2.13 Eswatini

Eswatini on Afrikan viimeinen absoluuttinen monarkia, jossa kuningas **Mswati III** käyttää laajaa valtaa kaikilla hallinnon osa-alueilla. Kuninkaalla on valta esimerkiksi nimittää ja erottaa pääministeri ja hallituksen jäsenet.¹⁷ Kylien johdossa saattaa olla paikallinen päällikkö, joka raportoi suoraan kuninkaalle. Jotkut päälliköt saavat valtansa perinteisen tapakulttuurin mukaan, osan päälliköistä nimittää kuningas suoraan. Maata leimaavat muun muassa suuret varallisuuserot: noin 70 % maaseudun väestöstä elää köyhyysrajan alapuolella ja 25 % voidaan laskea elävän äärimmäisessä köyhyydessä. Eswatinissa on myös maailman korkein HIV-esiintyvyys: aikuisväestöstä noin 26 % on saanut HIV-tartunnan.

Eswatinissa järjestäytymisoikeutta rajoitetaan laajasti. Esimerkiksi mielenosoituksiin osallistujien tietoja kerätään niin, etteivät he voi päästä töihin hallintoon. Poliisi myös harjoittaa väkivaltaa mielenosoituksiin osallistujia kohtaan. Erityisesti julkisten alojen työntekijät, jotka osoittavat mieltään korkeampien palkkojen puolesta, joutuvat usein pidätetyiksi mielenosoitusten yhteydessä. ITUCin asteikolla, jolla mitataan työntekijöiden oikeuksia, Eswatini kuuluu joukkoon viisi (asteikko 1–5, viisi ollen kaikkein huonoin luokittelussa), ei mitään takeita oikeuksien toteutumisesta.

SASKilla on Eswatinissa hanke yhdessä Opetusalan ammattijärjestön OAJ:n kanssa, jossa pyritään aktivoimaan SNATin (Swaziland National Association of Teachers) jäseniä sekä vahvistamaan heidän tietouttaan omista oikeuksistaan. Opettajista hyvin suuri osa (vuonna 2020 n. 93 %) on järjestäytyntä, vaikka virallisesti järjestäytyminen onkin rajoitettua.

3 Omistajuus, tilivelvollisuus ja läpinäkyvyys

Ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan kantava ajatus on, että köyhimmätkin ihmiset tuntevat oikeutensa (omistajuus) ja kykenevät toimimaan niiden puolesta (osallisuus). Samaan aikaan viranomaisten tulee tuntea ihmisoikeusvelvoitensa ja kyetä panemaan niitä toimeen.

SASK on edistänyt työntekijöiden ihmisoikeuksia lähes 35 vuotta. Työntekijöiden perustamien ammattiliittojen toiminnan ydintä on työelämän ihmisoikeuksien puolustaminen ja oikeuksien toteutumisen valvominen. Liitot kouluttavat työntekijöitä ja jäseniään oikeuksiensa puolustamiseen. Valtionhallintoon päin vahvimmat liitot – ja yllättävän usein pienetkin kuten Mosambikin kotiapulaisten liitto SINED – pystyvät tekemään vaikuttamistyötä työntekijöiden oikeuksien puolesta.

Lisäksi SASKin kehitysyhteistyöohjelma vahvistaa työntekijöiden kykyä vaatia oikeuksiensa toteutumista myös työnantajilta (mm. neuvottelukoulutukset). Ammattiliittojen edunvalvontatyöllä edistetään läpinäkyvyyttä sekä valtion että työpaikkatason päätöksenteossa, samalla, kun ohjelma tukee läpinäkyvyyden vahvistamista liittojen omassa päätöksenteossa.

Läpinäkyvyyttä tukee osaltaan myös Suomessa tehtävä viestintä ohjelman tuloksista ja niistä ongelmista, joita ohjelman toteutukseen liittyy. Läpinäkyvyyttä tukevat myös SASKin henkilökunnan taapamiset Suomen suurlähetystöjen/edustustojen kanssa ohjelmamaissa.

SASKin hallintoon ja jäsenliittoihin päin läpinäkyvyyttä vahvistaa liittojen edustajien osallistuminen hankkeiden suunnitteluun ja seurantaan. SASKin ohjelmassa on selkeä tavoitteenasettelu ja

¹⁷ <https://freedomhouse.org/country/eswatini/freedom-world/2020>

23.8.2021

kumppanit ovat tilivelvollisia SASKille ja omalle jäsenistölleen. SASK puolestaan ulkoministeriölle ja jäsenjärjestöilleen – ja toki myös suurelle yleisölle.

Ohjelma on siis sekä ihmisoikeus- että tulosperustainen. Ihmisoikeudet ovat universaaleja ja jollain tasolla yksiselitteisiä. SASKin kumppanit ymmärtävät ihmisoikeusperustaisuuden, mutta toiminnan mitattavaa tuloksellisuutta on välillä ollut vaikea hahmottaa. Myös erityisesti heikompien kumppanien (kuten kotiapulaisten) on ollut aika vaikea asettaa tavoitteita, jotka ovat realistisia, mutteivat myöskään liian helposti tavoitettavissa.

4 Analyysi onnistumisista, keskeisistä haasteista ja niistä oppimisesta tavoitteiden saavuttamisen kannalta

Vuosi 2020 oli SASKin kahdeksanvuotisen kehitysyhteistyöohjelman kolmas toteutusvuosi ja poikkeuksellisesta koronavuodesta huolimatta raportoitava vuosi 2020 oli **ennakoitua parempi**. Kumppanit lähettivät raportit ajallaan, joissa he olivat syvällisesti analysoineet koronan vaikutuksista yhteiskuntaan, toimialoihin ja liittojensa toimintoihin.

Koronapandemia muutti toimintaympäristöjä ennennäkemättömällä tavalla: kaikki fyysiset kohtaamiset lähes kaikissa SASKin ohjelmamaissa kiellettiin, mikä seurauksena SASKin kumppanit muuttivat toimintansa virtuaaliseksi. Aktiiviteettien toteutusaste oli 106 %, mikä osaltaan kertoo virtuaalisen toimintamallin tehokkuudesta: tapahtumia ja tilaisuuksia opittiin ja pystyttiin järjestämään nopealla aikataululla. Samalla virtuaalinen toimintatapa toi kustannussäästöjä.

SASKin kotimaan toiminnoissa muun muassa SASKin vapaaehtoisia, SASK-lähettiläitä, onnistuttiin saamaan mukaan toimintaan aivan uudella tavalla, kun suurin osa tapahtumista muuttui virtuaaliseksi. Tämä toi osaltaan tapahtumiin myös lisää demokratiaa, sillä pääosa tapahtumista on aiemmin ollut pääkaupunkiseudulla. Lähettiläille järjestettiin muun muassa elokuvailtoja, joissa he katsoivat johonkin SASKin teemaan liittyvän elokuvan ja keskustelivat siitä sitten yhdessä SASKin asiantuntijan kanssa virtuaalisesti. Lisäksi kokeiltiin myös podcast-sarjaa Afrikasta, jotta jokainen pääsisi kuuntelemaan ajankohtaisista aiheista silloin, kun itselle sopii. Toisaalta esimerkiksi lähettiläskoulutusten suuri anti on ollut siinä, että ihmiset ovat päässeet tutustumaan eri taustoista tuleviin ihmisiin ja se jää helposti pois koulutusten ollessa verkossa. Etäyhteyksien päässä myös sitoutuminen SASKin toimintaan voi olla vaarassa vähentyä.

Analysoitaessa ohjelman tuloksellisuutta voidaan todeta, että SASKin kumppanit ovat olleet turhan varovaisia asettaessaan tavoitetasoja ohjelmakauden alussa toiminnalleen vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla. Luultavasti he ovat olleet liiankin tietoisia maidensa vaikeista toimintaympäristöistä, eivätkä ole uskaltaneet olla rohkeampia tavoitteenasettelussa. Kolmen ensimmäisen vuoden perusteella voidaan todeta ohjelmataason mittaritietoa analysoitaessa, että alkuvaikeuksien jälkeen ja toimintaympäristöjen vaikeuksista (ja koronapandemiasta) huolimatta kumppanit ovat pystyneet toimilaan edistämään juuri niitä asioita, joita SASKin ohjelmalla on ollut tarkoituskin. He ovat myös onnistuneet raportoimaan niistä kattavasti aikataulussa käyttäen valittuja mittareita. SASKin ohjelman tavoitetasot päivitetään 2022–2025 rahoituskaudelle.

5 Ulkopuoliset evaluoinnit / arvioinnit

Vuonna 2020 ei tehty ulkopuolisia evaluaatioita, koska ulkoinen evaluaatio oli suunniteltu tehtäväksi vuonna 2021.

6 Analyysi tulosketjun riskien toteutumisesta ja niiden vaikutuksesta ohjelmalle

SASKin riskimatriisiin (liite 2) on kerätty SASKin ohjelman kannalta merkittäviä riskejä, jotka vaativat toimenpiteitä.

6.1 Vaikutustason riskit

VAIKUTUS: Vuoteen 2030 mennessä SASKin ohjelmamaiden mies- ja naistyöntekijöiden oikeudet toteutuvat selvästi aiempaa paremmin.

Riskit:

1. Maiden lainsäädäntö kiihdyttää tulonjaollista ja sosiaalista epätasa-arvoa

Tämä riski on toteutunut tai on vaarassa toteutua laajasti globaalissa etelässä. Yksi esimerkki on Indonesia, jossa ajettiin vuonna 2020 läpi niin sanottu Omnibus-lakipaketti, joka käytännössä heikentää työntekijöiden oikeuksia muun muassa vähentämällä lomapäiviä sekä sallimalla määräaikaisten työsuhteiden ketjutuksen ja ulkoistuksien lisäämisen. Omnibus-paketilla on tarkoitus houkuttaa maahan lisää investointeja. Paikalliset ammattiliitot ovat jopa uhmanneet koronan liikkumisrajoituksia protestoidakseen lakipakettia vastaan. Ammattiliitot ovat valittaneet lakipaketista perustuslakituomioistuimeen, sillä heidän mielestään lakipaketti on ristiriidassa työntekijöiden oikeuksien kanssa.¹⁸

2. Muutokset kansallisessa politiikassa heikentävät demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Useissa maissa on ollut nähtävissä jo pidemmän aikaa huolestuttavia kehityskulkuja, jotka ovat johtaneet kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeustilanteen heikentymiseen. Erityisesti Filippiineillä, Indonesiassa, Myanmarissa, Nepalissa, Kolumbiassa ja Mosambikissa oli nähtävissä poliittista epävakautta, joka on johtanut myös siihen, että paikallisen ammattiyhdistysliikkeen on vaikeampaa toimia.

SASK pyrkii nostamaan aihetta esille kumppanikokouksissaan eri maissa sekä myös keskusteluissa suomalaisten jäsenjärjestöjen ja ulkoministeriön kanssa. SASKin kotimaan toimintaa tulee myös kehittää siihen suuntaan, että se pystyy reagoimaan nopeasti muuttuviin tilanteisiin.

3. Monikansalliset yritykset sanelevat / vaikuttavat valtioiden politiikkalinjauksiin

Monikansallisilla yrityksillä on yhä enemmän sananvaltaa valtioiden politiikkalinjauksissa, sillä poliittinen ilmasto ja teknologian muutos ovat tehneet niistä erittäin liikkuvia, ja valtiot joutuvat kilpailemaan yritysten suosiosta. Tämä voi vaikuttaa valtioiden politiikkalinjauksiin, sillä investointeja houkutellessaan valtiot saattavat tinkiä työntekijöitä suojelevasta lainsäädännöstä. Monikansalliset yritykset myös hyödyntävät alihankintaketjuja ja vuokratyömarkkinoita ja vaikuttavat näin työelämän valta- ja vastuusuhteisiin.

Osa monikansallisista yrityksistä on myös tunnettuja ay-vastaisuudestaan, ja ne käyttävät paljon valtaa estääkseen globaalien eteläisten työntekijöitä järjestäytymästä. Näissä tapauksissa saman konsernin eri puolilla maailmaa sijaitsevat toimipisteet ja työntekijät ovat avainasemassa oikeuksien esillä pitämisessä. Esimerkiksi Bangladeshissa telealan yrityksen Grameenphonon työntekijäliiton

¹⁸ <http://www.industrial-union.org/unions-file-constitutional-challenge-against-omnibus-law-calling-it-modern-slavery>

23.8.2021

puheenjohtaja irtisanottiin ilman pitäviä perusteita. Työntekijäliitto Grameenphone Employees Union aloitti äänekkään kampanjan johtajan puolesta, ja lähestyi myös norjalaista yhtiötä Telenoria, jonka tytäryhtiö Grameenphone on. Telenor on sitoutunut globaaliin puitesopimukseen, jolla taataan muun muassa työntekijöiden järjestäytymisoikeudet. Kampanjoinnin tuloksena liittojohtaja otettiin takaisin töihin.

6.2 Tulostason riskit

TULOS: Vuoteen 2026 mennessä SASKin tukemat kumppanit, jotka ovat tärkeitä kansalaisyhteiskunnan toimijoita ohjelmamaissa, edustavat tehokkaasti työpaikoilla ja yhteiskunnassa nais- ja miestyöntekijöiden sekä myös haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien etuja.

Riskit:

1. Kansallinen toimintaympäristö on legalistinen → Ay-liikkeen kehittyminen on hidasta

Tämä riski näyttäisi toteutuvan tässä vaiheessa monessa SASKin ohjelmamaissa, lainsäädännöllä saatetaan pyrkiä hidastamaan ammattiliittojen muodostamista. Ay-liikkeen kehittymistä hidastavat myös koronapandemian mukanaan tuoma laaja työttömyys sekä epävirallisen sektorin kasvaminen. Koronapandemia on johtanut laajoihin irtisanomisiin ja lomautuksiin miltei kaikkialla maailmassa.

2. Kansallinen lainsäädäntö kieltää ammattiyhdistystoiminnan tietyillä toimialoilla tai maantieteellisillä alueilla

Ammattiyhdistystoiminnan kieltäminen on hyvin yleistä SASKin toiminta-alueilla sekä -aloilla. Erityisesti julkisen sektorin työntekijöiden järjestäytymisoikeuksia rajoitetaan muun muassa kieltämällä heiltä työtaistelutoimet. Myös virkamiesten, päälliköiden ja ylempien toimihenkilöiden oikeutta järjestäytyä rajoitetaan usein. Lisäksi työntekijöitä "siirretään uusiin tehtäviin", jolloin he kohtaavat lainsäädännössä määrätyt järjestäytymisen rajoitukset. Tämän seurauksena he eivät voi enää vaikuttaa liitoissa ja liitot menettävät näin ydinhenkilöitään, joiden osaaminen on ollut liitoille hyvin tärkeää.

SASKin ohjelmassa on useita hankkeita, jotka keskittyvät nimenomaan julkisen sektorin työntekijöiden järjestäytymisoikeuksien parantamiseen muun muassa kampanjoinnin ja vaikuttamistyön kautta.

3. Ay-toimijat kokevat uhkailua, painostusta tai irtisanomisuhkaa

Ay-toimijat kokevat näistä uhista vähintäänkin irtisanomisuhkaa kaikkialla SASKin ohjelmamaissa. Ammattiliittojen maailmanlaajuisen kattojärjestön ITUCin mukaan SASKin ohjelmamaista muun muassa Kolumbiassa, Filippiineillä ja Bangladeshissa ei ole mitään taetta työntekijöiden oikeuksien toteutumiselle.

SASK tunnistaakin ay-toimijoihin liittyvät uhkaukset sekä ammattiliittojen kohtaaman häirinnän yhdeksi merkittävimmistä riskeistä ohjelman toteuttamiselle. Riskiä pyritään vähentämään olemalla aktiivisesti yhteydessä paikallisiin ammattiliittoihin ja osoittamalla julkisesti tukea heidän työlleen.

4. Ammattiliittojen keskinäinen kilpailu

Ammattiliittojen keskinäistä kilpailua esiintyy lähes kaikkialla SASKin toimintamaissa. Kilpailua on pyritty kitkemään SASKin hanketoiminnassa aiemmillä ohjelmakausilla, ja kilpailun sijaan ammattiliitot ovat pystyneet yhdistämään voimansa SASKin ja muiden ay-kentän toimijoiden tuella. Yhteistyöllä on pystytty vaikuttamaan työntekijöiden asemaan jopa kansallisella tasolla.

23.8.2021

Pahimmassa tapauksessa kilpailu voi johtaa siihen, että SASKin tukemat toimijat kuitenkin menettävät jäseniä ja ammattiliittojen toiminnan tulokset ja vaikutukset heikentyvät. Nepalissa ammattiliitot voidaan ryhmitellä poliittisten arvojen mukaan, joten jonkinlainen kilpailu on aina läsnä ruohonjuuritason tasolla. Ammattiliittojen kattojärjestö JTUCC on kuitenkin onnistunut luomaan yhteishenkeä ja harmoniaa kilpailevien ammattiliittojen välille.

5. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimintatilan pieneneminen

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimintaa rajoitetaan monessa SASKin toimintamaassa. Joissain maissa on rajoitettu ulkomaisten järjestöjen rekisteröitymistä sekä rahaliikennettä. Tämä voi vaikeuttaa ohjelman toteuttamista. SASK on pyytänyt kumppaneilta toimintamalleja sen varalle, että toimintatila kapenee. Toisaalta kansalaisyhteiskunta on myös näyttänyt voimansa esimerkiksi lakkojen ja mielenosoitusten muodossa, osin myös tuloksellisesti. Esimerkiksi Kolumbiassa Cerrejón-kaivoksen työntekijät osoittivat marraskuussa 2020 mieltään ja järjestivät peräti 91 päivää kestäneen lakon, sillä työnantaja pyrki heikentämään heidän työehtojaan. Lopulta päästiin sekä työnantajaa että työntekijöitä tyydyttävään lopputulokseen.

TULOS: Ihmisarvoinen työ, josta saa elämiseen riittävää palkkaa, on esillä kotimaan kehityspoliittisessa keskustelussa ja ammattiyhdistysliikkeen kehitysyhteistyössä. Kehityspoliittisilla tavoitteilla on takanaan suomalaisten päättäjien ja kansalaisten tuki.

Riskit:

1. Kehitysyhteistyötä yleisesti koskeva kielteinen julkisuus tai kansalaismielipiteen muutos

Yleinen kansalaismielipide on muuttunut viime vuosina selvästi myönteisemmäksi, ja osa kansalaisista on entistä kiinnostuneempia työelämän ihmisoikeuksista. Myös Suomen nykyinen hallitus suhtautuu kehitysyhteistyöhön julkisuudessa myönteisesti. Tähän peilaten riski ei ole toteutunut.

2. SASKin rahoittaja leikkaa SASKin rahoitusta radikaalisti

Rahoituksen yksipuolisuus on yksi SASKin merkittävimmistä riskeistä. Ohjelma rahoitetaan ylivoimaisesti suurimmalta osin ulkoministeriön ohjelmatuella. Riski realisoitui vuonna 2016, kun järjestöjen ohjelmataukea leikattiin rajusti. SASKissa pohditaankin säännöllisesti, kuinka rahoituspohjaa saataisiin laajennettua. SASKin omarahoitustilanne on vakaa sekä kasvavan jäsenpohjan että jäsenjärjestöjen sitoutumisen ansiosta.

TULOS: Yhä suurempi osa suomalaisista päättäjistä ja kuluttajista on tietoisia ihmisarvoisen työn ja elämiseen riittävän palkan tärkeydestä.

Riskit:

1. Kehitysyhteistyötä yleisesti koskeva kielteinen julkisuus tai kansalaismielipiteen muutos

Osa kuluttajista ja kansalaisista suhtautuu entistä myönteisemmin niihin aiheisiin, joita SASK nostaa esille. SASK pyrkii pitämään viestinnässään jatkuvasti esillä elämiseen riittävien palkkojen tärkeyttä sekä SASKin toiminnan tuloksia. Toki aina on olemassa julkisuusuhka, mutta näillä näkymin riski ei ole realisoitumassa.

Koronapandemian alkamisen jälkeen vaarana oli esimerkiksi se, että suomalainen yleisö alkaa vaatia fokusta enemmän Suomeen esimerkiksi Nenäpäivän suhteen. Tätä estääkseen SASKissa pyrittiin jakamaan aktiivisesti tietoa SASKin toimintamaista ja siitä, millaisessa tilanteessa globaalissa

23.8.2021

etelässä eletään pandemian kourissa. Lisäksi SASKin viestintä pyrki aktiivisesti uutisoimaan ratkaisusta, joita globaalien etelän kumppaniliitot olivat neuvotelleet työnantajien ja hallitusten kanssa pandemiatilanteessa tulojensa menettäneiden työntekijöiden hyväksi. Nenäpäivän suhteen riski ei toteutunut, vaan kävi niin, että vuonna 2020 Nenäpäivä keräsi suurimman rahallisen tuloksen vuosiin.¹⁹

2. SASKin rahoittaja leikkaa SASKin rahoitusta radikaalisti.

Kotimaisen ay-liikkeen pienenevä jäsenmäärä voi olla pitkällä tähtäimellä riski SASKin ohjelman omarahoitukselle. Tällä hetkellä riski ei kuitenkaan vaikuta ajankohtaiselta. Samoin jäsenjärjestöjen jäsenten keskuudessa saatetaan saavuttaa eräänlainen saturaatiopiste, jolloin kiinnostuneet jäsenet ovat osallistuneet jo esimerkiksi SASKin koulutuksiin, eikä uusia jäseniä kiinnostanut osallistuminen. SASK on pyrkinyt vähentämään tätä riskiä tarjoamalla erilaisia koulutuksia eri tavalla oppiville sekä eri asioista kiinnostuneille. Vuonna 2020 järjestettiin niin syventävää koulutusta Afrikasta kuin elokuvailtojakin.

6.3 Tuotostason riskit

TUOTOS: Tuetuilla kumppaneilla on tietoon ja tuloksellisuuteen perustuva toiminnanohjausjärjestelmä (PMER), johon sisältyy jatkuva dialogi järjestön toimijoiden ja toimialan työntekijöiden välillä. Tuetut kumppanit osaavat toimia strategisesti ja analyttisesti.

Riskit:

1. Yllättävät tilanteet: Luonnonkatastrofit voivat hidastaa ohjelman toteutusta

Yllättävien luonnonkatastrofien myötä paikallisten liittojen toimintakyky laskee, ja kumppaneiden ja SASKin henkilöstön turvallisuus vaarantuvat. Pahimmillaan yhteistyö, hanketoteutus, tulokset ja talous kärsivät ja SASKin läsnäolo maassa tai alueella vaarantuvat. Koronapandemian voi ajatella olevan tällainen katastrofi, joka on vaikuttanut miltei joka kolkkaan maailmassa. Varmistaakseen sen, että hankkeet voivat jatkua, SASK on pyrkinyt pitämään yhteyttä kumppaneihin sähköisin menetelmin. SASKin kotimaan toiminnot pystyivät uudelleenorganisoimaan itsensä nopeasti ja järjestämään esimerkiksi koulutuksia SASKin vapaaehtoisille sähköisesti. Myös uusia, sähköisiä toimintamalleja, kehitettiin.

2. Korruptio voi hidastaa ohjelman toteutusta

Korruptiota esiintyy hyvin monessa SASKin toimintamaassa ja joissakin maissa korruptio on ns. ”maan tapa”. SASKilla on korruptioon nollatoleranssi ja korruptiota pyritään ehkäisemään muun muassa seuraamalla kumppanijärjestöjen rahankäyttöä tiiviisti. Globaalien etelän kumppaneille järjestetään myös vuosittain koulutuksia, joissa käsitellään taloudellisia kysymyksiä ja joissa puhutaan aina myös korruptiosta.

Vuonna 2020 SASKin Malawi-hankkeessa oli väärinkäytösepäily. Tapauksen seurauksena SASKin hankekumppani, teollisuusalojen maailmanliitto IndustriALL, on tehnyt muutoksia hankehallinnossa, millä halutaan varmistaa, ettei vastaavaa enää tapahtuisi. Hankekoordinaattori on vaihtunut vuoden 2019 lopussa, ja vuonna 2020 projektin toimintamallia on muutettu niin, että ohjausryhmän jäsenet eivät osallistu samaan aikaan hankkeen eri toimintoihin. Uusi hankekoordinaattori oli myös ilmiantaja

¹⁹ <https://nenapaiva.fi/tulos/>

23.8.2021

tässä asiassa, joten häneen luotetaan. IndustriALLin näkemyksen mukaan he voivat muutosten jälkeen jatkaa hanketta Malawissa ilman suurta taloudellisten väärinkäytösten vaaraa.

3. Maan sisäiset konfliktit ja yhteiskunnan levottomuudet voivat hidastaa ohjelman toteutusta

Sisäisiä konflikteja on useassa SASKin ohjelmamaassa. Ne eivät kuitenkaan näytä vaikuttaneen SASKin ohjelman toteutumiseen ainakaan vuoden 2020 osalta. Tätä vuotta leimasivat kuitenkin laajalta osin esimerkiksi koronaan liittyvät rajoitustoimenpiteet, jolloin muun muassa liikkumista on rajoitettu rangaistusten uhalla. Aika näyttää, miten sisäiset konfliktit vaikuttavat vuoteen 2021.

4. Ammattiliittojen sisäinen hajaannus työpaikoilla

Ks. Kohta 4 sivulla 19.

TUOTOS: Tuettujen kumppaneiden läsnäolo työpaikoilla on parantunut systemaattisen toimintatavan ja riittävien ja osaavien toimijoiden ja aktiivien kautta.

Riskit:

1. Ay-toimijat kokevat uhkailua, painostusta tai irtisanomisuhkaa

Ks. Tuloriskeissä analyysi tästä sivulla 19, kohta 3.

2. Yllättävät tilanteet: Luonnonkatastrofit voivat hidastaa ohjelman toteutusta

Ks. tuotostason riskit kohta 1 sivuilla 21.

3. Korruptio voi hidastaa ohjelman toteutusta

Korruptiosta puhutaan uuden ohjelman myötä yhä avoimemmin hankekumppanien ja hyödynsaajien kanssa. SASKilla on korruptioon nollatoleranssi.

4. Maan sisäiset konfliktit ja yhteiskunnan levottomuudet voivat hidastaa ohjelman toteutusta

Sisäisiä konflikteja on useassa SASKin ohjelmamaassa. Ne eivät kuitenkaan näytä vaikuttaneen SASKin ohjelman toteutumiseen ainakaan vuoden 2020 osalta. Tätä vuotta leimasivat kuitenkin laajalta osin esimerkiksi koronaan liittyvät rajoitustoimenpiteet, jolloin muun muassa liikkumista on rajoitettu rangaistusten uhalla.

5. Työttömäksi joutumisen riski saattaa vähentää työntekijöiden kiinnostusta osallistua.

Osa työntekijöistä pelkää liittyä ammattiliittoon, sillä he pelkäävät, että sillä olisi seurauksia heidän työllistymiselleen tai että heidät saatetaan irtisanoa liittoon kuulumisen perusteella. Esimerkiksi Nepalissa SASKin kumppanit ovat kuitenkin onnistuneet lisäämään työntekijöiden tietoutta oikeuksistaan ja käsittelemään tätä pelkoa. Koronapandemian aiheuttama työttömyys ja sen tuomat haasteet asettavat kuitenkin valtavaa painetta yhteiskunnille ja työttömyys tuo mukanaan myös yhteiskunnallista epävakautta. Joidenkin analyysien mukaan esimerkiksi Mosambikin pohjoisosien levottomuudet johtuvat muun muassa alueella vallitsevasta työttömyydestä ja vaurauden epätasaisesta jakautumisesta.²⁰

²⁰ <https://www.maailma.net/uutiset/islamistisen-aariliikkeen-vakivalta-jarkytaa-mosambikissa-kriisin-juuret-ovat-syvassa>

23.8.2021

6. Ammattiliittojen välinen kilpailu työpaikoilla.

Ks. tulosriskeissä analyysi tästä kohta 4.

TUOTOS: Tuettujen kumppaneiden resursointi ja hallinto on kehittynyt parempien ja innovatiivisten jäsenmaksukeräysmenetelmien sekä kehittyneen ja tarveperäisen toimijoiden ja aktiivien osaamisen kehittämisen kautta.

Riskit:

1. Maan sisäiset konfliktit ja yhteiskunnan levottomuudet voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

Sisäisiä konflikteja ja levottomuuksia on ollut laajalti SASKin toimintamaissa. Esimerkiksi Kolumbiassa nykyisen presidentti **Iván Duquén** aikana rauhanprosessi on hidastunut huolimatta edellisen hallituksen kirjoittamasta sopimuksesta ja senaatin hyväksynnästä. Tämä vaikeuttaa Kolumbian sosiaalista ja poliittista tilannetta sekä ammattiyhdistysliikkeen tilannetta. Uuden hallituksen aikana on raportoitu 380 sosiaalisten johtajien murhaa, joista 117 oli ammattiliittojen johtajia.

2. Institutionalisoitunut SASKin rahoitus tuetuille kumppaneille.

Monet globaalien etelän hankekumppaneista ovat hyvin riippuvaisia ulkopuolisesta rahoituksesta ja voi kestää vuosia tai jopa vuosikymmeniä ennen kuin niiden on mahdollista olla taloudellisesti itsenäisiä oman jäsenmaksukertymänsä ja muiden tuottojen turvin. ”Vaarana” on toki se, että tuki koulutukseen ja jäsenhankintaan koetaan automaattiseksi, jolloin kumppanilla ei ole motivaatiota kehittää jäsenmaksuperusteitaan ja menetelmiä.

Riskinä on mainehaitta sekä toimintamaassa että kotimaassa, kun tuettu organisaatio ei pysty vastaamaan omista velvoitteistaan ja perustoiminnoistaan omilla resursseillaan. SASK pyrkii ymmärtämään kumppaneiden taloudellista tilannetta sekä luomaan toimintatapoja siihen, että kumppanit voisivat seisoa omilla jaloillaan eikä tätä riskiä pääsisi syntymään.

3. Jotkut ay-johtajat eivät näe resursoinnin ja hallinnon kehittämistä tärkeänä asiana/prioriteettina.

Monet SASKin hankekumppaneista tekevät töitä niukoilla henkilöresursseilla, minkä seurauksena resurssit kohdistetaan usein jäsenten ongelmien ratkomiseen ja heidän auttamiseensa. Organisaation kehitystyö jää tällöin taka-alalle. SASK tarjoaa tukea heikommille kumppaneille myös organisaation kehittämiseen.

4. Yllättävät tilanteet: Luonnonkatastrofit voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

Katso lisää analyysiä luonnonkatastrofien vaikutuksesta sivulta 21.

5. Korruptio voi hidastaa ohjelman toteutusta.

Korruptiosta puhutaan yhä avoimemmin hankekumppanien ja hyödynsaajien kanssa. SASKilla on siihen nollatoleranssi.

6. Ammattiliittojen välinen kilpailu työpaikoilla.

Ks. tulosriskeissä analyysi tästä kohta 4.

7. Puutteet SASKin kaltaisten ammattiliittojen solidaarisuusjärjestöjen välisessä koordinaatiossa liittyen kumppanien rahoittamiseen.

Kehittyvien maiden ammattiliittoja tukevat mm. pohjoismaiset järjestöt ovat onnistuneet välttämään päällekkäisyyksiä kohtuullisen hyvin yhteisten koordinaatiokokousten ansioista. SASK ja sen sisäjärjestöt keskittyvät kukin strategiansa mukaisesti hieman eri asioihin noudattaen ulkoministeriöidensä linjauksia ja painotuksia. On kuitenkin huomattava, että päällekkäisyyksiä tapahtuu, osaltaan sen takia, että eri maiden kehityspolitiikassa ja kehitysyhteistyössä painotetaan samoja teemoja ja asioita. Päällekkäisyyksien estämiseksi tehdään jatkuvaa koordinaatiota.

7 Arvio ohjelman sisäisistä tulos- ja tuloksellisuuseroista

Tulosten kestävyys vaikuttavat merkittävästi kohdemaan yhteiskunnallinen tilanne ja sen muutokset, jotka ovat SASKin vaikutusvallan ulkopuolella. Vuonna 2020 osassa SASKin toimintamaita kansalaisyhteiskunnan toimintavapaudet ja -tila kaventuivat entisestään, mikä vaikuttaa suoraan ammattiliittojen toimintamahdollisuuksiin.

Tarkasteluun valittiin esimerkinomaisesti kaksi maata, joissa SASKin toiminta on laajaa: Mosambik ja Filippiinit. Maat kuuluvat OECD:n köyhyysluokituksessa eri kategorioihin, Filippiinit alemman keskitulotason maihin (LMIC) ja Mosambik vähiten kehittyneisiin maihin (LDC). Myös maailmanjärjestö ITUCin vertailussa maat kuuluvat eri luokkiin ay-oikeuksien toteutumisessa, Filippiinit huonoimpaan luokkaan (5), jossa ei ole mitään takeita ay-oikeuksien toteutumisesta, Mosambik taas luokkaan 3, jossa ay-oikeuksia rikotaan säännöllisesti.

Aktiviteettien toteutumisen osalta maiden välillä on suuri eroja. Filippiinien aktiviteettitoteuma suunnitelmiin verrattuna oli 152 %, kumppanit Mosambikissa taas toteuttivat suunnitelmat 50-prosenttisesti. Suurin syy Mosambikin mataliin lukuihin oli korona. Iso osa suunnitelluista aktiviteeteista vaati kokoontumisia ja maan hallituksen asettaessa koronarajoituksia, oli aktiviteeteille mietittävä korvaavia toimenpiteitä. Osa liitoista esimerkiksi osti työntekijöille suojavarusteita kolmen aktiviteetin sijaan, jolloin he päätyivät siis toteuttamaan yhden aktiviteetin kolmen sijasta.

Toimintojen osallistumisasteessa on myös mittavia eroja. Filippiineillä hankekumppanit ovat ylittäneet reilustikin asetetut tavoitteet: osallistumisprosentti oli huimat 353 %. Tämä on seurausta toiminnan nopeasta muuttamisesta virtuaaliseksi, mikä on mahdollistanut suuremmat osallistujamäärät eri hanketoimintoihin. Mosambikissa toimintojen osallistumisprosentti nousi selvästi vuoteen 2019 verrattuna. Vuonna 2019 se oli 51 %, kun taas vuonna 2020 osallistumisprosentti nousi 91 prosenttiin. Vuoden 2019 matalaa lukua selittää ainakin osaltaan se, että Mosambikissa järjestettiin vuonna 2019 vaalit, ja moni, jolle toiminnot oli tarkoitettu, osallistui vaalikampanjointiin, joskus omasta halustaan ja joskus taas työnantajansa pakottamana.

8 Ohjelmatulosten kontribuutio SDG-tavoitteiden saavuttamiseksi

SASKin ohjelma tukee laajasti SDG-tavoitteiden saavuttamista. Ammattiliittojen toiminta edistää **vaapaata ja vakaata kansalaisyhteiskuntaa**. Elämiseen riittävä palkka on avainasemassa, kun puhtaasta nälän ja köyhyyden vähentämisestä (SDG 1 ja 2). Turvalliset työolot taas vaikuttavat suoraan terveyteen ja hyvinvointiin (SDG 3). SASKin ohjelma vaikuttaa myös koulutukseen: kun vanhemmat saavat palkkaa, joka riittää elämiseen, voivat he miettiä lastensa kouluttamista, eikä lasten tarvitse tilkitä perheen vajaata toimeentuloa (SDG 4).

SASK tekee useissa maissa töitä sukupuolten **tasa-arvon edistämiseksi** (SDG 5), esimerkiksi tukemalla liittoja kouluttamaan jäseniään tasa-arvoasioista sekä tarjoamaan naisille

johtamiskoulutusta. SASKin koko toiminta puolestaan perustuu **ihmisarvoisen työn edistämiseen** (SDG 8). Ilman ihmisarvoista työtä, talouskasvu ei ole kestävä. Ammattiliitoilla on oleellinen rooli eriarvoisuuden vähenemisessä yhteiskunnissa (SDG 10) ja ammattiliittojen toiminta myös tasapainottaa yhteiskuntia (SDG 16).²¹

Ammattiliitot nivoutuvat myös vastuulliseen kuluttamiseen (SDG 12), sillä liitot voivat olla valvomaassa sitä, että esimerkiksi valmistettu tuote on työntekijöiden oikeuksien kannalta vastuullinen.

9 Suhde Suomen muihin poliittisiin tavoitteisiin ja kehitysyhteistyöhön

SASKin ohjelma tukee kolmea neljästä Suomen kehityspolitiikan painopisteestä. Ohjelma pyrkii parantamaan tyttöjen ja naisten oikeuksia, vahvistamaan kehitysmaiden omaa taloutta sekä työpaikkoja ja vahvistamaan yhteiskuntien demokraattisuutta ja toimintakykyä.

Suomen kehityspoliittisissa tavoitteissa sanotaan, että **uusien työpaikkojen luomiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen** tarvitaan **talouskasvua**. SASK pyrkii toiminnallaan varmistamaan, että uudet työpaikat ovat sellaisia, missä on mahdollisuus saada elämiseen riittävää palkkaa. Lisäksi SASKin kumppaniliitot vaativat **tasaisempaa tulonjakoa**, jotta talouskasvun hyödyt tulevat jaettavaksi muillekin ryhmille kuin vain yhteiskunnan eliiteille. Kun myös tavalliset työntekijät pääsevät nauttimaan talouskasvusta, edistää se yhteiskunnallista vakautta.

Suomi pyrkii myös vahvistamaan kehittyvien maiden omia **kansalaisyhteiskuntia ja kansalaisten roolia kehityksessä**. Vahvistaessaan työntekijöiden oikeuksia ammattiliitot edistävät oikeudenmukaisempaa yhteiskuntakehitystä ja lujittavat kansalaisyhteiskuntaa. SASK vahvistaa toiminnallaan ammattiliittojen edunvalvontaosaamista globaalissa etelässä, jotta niiden kyky valvoa työntekijöiden oikeuksia vahvistuisi. Näin voidaan edistää elämiseen riittävää palkkausta ja työtä, joka täyttää ihmisarvoisen työn kriteerit.

SASK pyrkii edistämään myös **naisten ja tyttöjen oikeuksia** lähestulkoon kaikissa hankkeissaan. Työehtosopimuksien kautta voidaan vaikuttaa esimerkiksi siihen, että naiset voivat tehdä työtä turvallisesti ollessaan raskaana. Kansallisen tason vaikuttamistyössä ammattiliitot voivat olla mukana vaikuttamassa esimerkiksi palkkatasa-arvoon ja äitiyslomien pituuteen. SASK pyrkii kasvattamaan naisten roolia myös ammattiliittojen päätöksenteossa ja toiminnassa muutenkin. Usein juuri sitä kautta naisille erityiset asiat nousevat keskusteluun työpaikoilla – ja ne voidaan ratkaista.

Suomi tukee kestävä kehityksen tavoitteen numero 16 toimeenpanoa, joka pyrkii edistämään **rauhanomaisia yhteiskuntia, oikeudenmukaisuutta ja tehokkaita instituutioita**. SASK tukee Kolumbiassa liittojen roolia yhteiskunnallisina vaikuttajina rauhan ja vakauden sekä kestävä teollisuus- ja energiapolitiikan saralla. Liitot yhdessä valtion ja työnantajien kanssa ovat mukana ns. pyöreän pöydän keskusteluissa, joissa käydään läpi muun muassa sähköntuotannon kestävyyttä ja fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämistä.

Suomi pyrkii myös vaikuttamaan **ilmastonmuutokseen** kehittyvissä maissa. SASK haluaa kumppaneidensa kanssa edesauttaa sitä, että uudet, ympäristön kannalta paremmat energiamuodot ovat kaikkien saavutettavissa yhteiskuntaluokasta riippumatta. Samalla uudet työmuodot vaativat koulutusta, johon koululaitos ei vielä pysty vastaamaan. Ammattiliitot voivat olla mukana varmistamassa, että työntekijät voivat kouluttautua uudentyyppeihin töihin. Myös sosiaaliturvalla on olennainen rooli ilmastokestävien yhteiskuntien luomisessa: Kun ihmisten ei tarvitse pelätä ensisijaisen

²¹ <https://www.ippr.org/research/publications/power-to-the-people>

23.8.2021

toimeentulonsa puolesta, he uskaltavat kokeilla uusia viljely- ja työmuotoja, jotka voivat osoittautua ympäristön kannalta kestävimiksi.

Helsingissä 23.8.2021

SASK ry

Janne Ronkainen
toiminnanjohtaja

Tarja Rauanheimo
hallintopäällikkö